

EDUCATIONAL ISSUE IN THE ELECTION DECLARATIONS OF POLITICAL PARTIES

SIYASİ PARTİLERİN SEÇİM BİLDİRGELERİNDE EĞİTİM KONUSU

Mahmut GÜRSOY¹
Ayşe BALCI KARABOĞA²

Abstract

The aim of the research is to put forth the political parties' policies comparatively in the field of education when they have the political power. The universe of the study is the political parties which entered the 25th Period General Parliamentary Election on 7th June 2015 and the sample is constituted by Justice and Development Party (AKP), Republican People's Party (CHP), Nationalist Action Party (MHP) and People's Democratic Party (HDP) that are represented in Turkish Grand National Assembly with this election result. In this research document review technique among qualitative research methods has been used. The written materials fixed as the documents of the study are the election declarations taken from the official web sites of the political parties. For the analysis of the data, descriptive analyzing technique has been made use of. According to the research results, in the projects and promises of the political parties in terms of education, it's seen to take shape according to their ideological approach and identities which form their view of world. It's seen that the parties mention too less for the origin of the educational problems and that instead of concrete projects they make some general evaluation and promises. The similarities and differences in educational philosophy of political parties reflect the points where they sociate or dissociate ideologically.

Key Words: Political Parties, Election Declarations, Education.

Özet

Araştırmanın amacı, siyasi partilerin iktidar oldukları takdirde eğitim alanında uygulayacakları politikaları karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktır. Çalışmanın evrenini, 7 Haziran 2015 tarihindeki 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerine katılan siyasi partiler, örneklemine ise bu seçim sonucunda TBMM'ye giren Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Halkların Demokratik Partisi (HDP) oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın dokümanı olarak belirlenen yazılı materyaller, siyasi partilerin resmi internet sitelerinde yayınladıkları seçim bildirgeleridir. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, siyasi partilerin eğitime yönelik tasarı ve vaatlerinde kendi ideolojik yaklaşımlarını ve kimliklerini ifade eden hakim dünya görüşleri ön plana çıkmaktadır. Partilerin eğitim politikalarına dair söylemlerinde sorunların kökenine çok az temas ettikleri, somut projelerden ziyade genel değerlendirme ve vaatlerde buldukları görülmektedir. Eğitim felsefelerindeki benzerlikler veya farklılıklar siyasi partilerin ideolojik olarak benzeştikleri ve ayrıştıkları noktaları yansıtmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyasi Partiler, Seçim Bildirgeleri, Eğitim.

¹ Uzman, Adıyaman Üniversitesi Rektörlüğü, magursoy@adiyaman.edu.tr

² Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, abalci@mersin.edu.tr

Giriş

Demokrasi, temel hak ve özgürlüklerin güvencede olduğu bir çoğunluk yönetimidir (Kongar, 2002, s. 37). Demokrasi kavramının temelinde egemenliğin halka dayanması, iktidarın halk tarafından belirlenmesi ve halkın istemleri doğrultusunda çalışması anlayışı yatar (Gündüz ve Gündüz, 2007, s. 106).

Demokrasilerde, egemenlik yetkisini elinde tutan halkın, bu yetkiyi kullanma biçimleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklı uygulama biçimleri genel bir ayrımla, doğrudan demokrasi ve temsili demokrasidir. Doğrudan demokraside egemenlik bizzat ve doğrudan halk katılımı, referandum, kitle gösterileri araçlarıyla kullanılır (Gözler, 2012, s. 106). Ancak günümüzün milyonlarla ifade edilen ülkelerinde / kentlerinde, olabildiğince karmaşıklaşan ve uzmanlık gerektiren kamusal görevler için doğrudan demokrasi pratiği pek olanaklı görünmemektedir (Demir ve Karatepe, 1989, s. 54). Temsili demokraside ise halk egemenliği, halkın kendi içinden seçtiği temsilcileri aracılığıyla kullanılmaktadır. Halk ile temsilciler arasında tamamen kamusal nitelikli bir vekâlet ilişkisi vardır (Gündüz ve Gündüz, 2007, s. 108). Temsilcilerin seçilmesi demokrasinin oluşması bakımından tek başına yeterli değildir. Halkın yönetime etkin bir biçimde katılabilmesi ve siyasi anlamda tam bir eşitliğin sağlanması için halkın temsilcilerini adil, serbest ve düzenli seçimler aracılığıyla seçmesi ve temel kamu haklarının garanti altında olması gerekmektedir (Gözler, 2012, s. 105).

Habermas'a göre (2002), demokratik yönetim bürokratik modern devletin sadece hukukun üstünlüğü ilkesi yoluyla denetlenmesi anlamına gelmemelidir. Aynı zamanda, alttan denetimi sağlayan ve karar alma süreçlerine katılımı gerçekleştirecek bir kamusal iletişim mekanının varlığı da devlet ve toplum arasında kurulacak demokratik bir yönetim için gerekli bir koşuldur (s. 24). Dahl (aktaran Keyman, 2013, s. 33) ise, demokrasinin dönem dönem krize girmekle birlikte pratiklerini ve içyapısını genişletip geliştirerek kendini yenileme kabiliyetine sahip bir rejim olduğunu, bu özelliğinin onu, otoriter ve totaliter rejimlerden ayırdığını düşünmektedir.

Demokratik bir ülkede seçilmiş karar organları asli, temel ve kurucu bir iktidar kullanır ve siyasal kararlar seçilmiş temsilcilerce alınır. Temsili sistemin işlerliği, uygulamada, siyasi partilerin iktidar için serbestçe yarışmaları ve seçimlere katılımlarıyla gerçekleşir. Temsili demokraside, iktidarı elinde bulunduranların işbaşına gelmeleri serbest ve dürüst bir seçimle gerçekleştiği oranda sistemin demokratik olduğu söylenebilir. Temsili sistemde seçmen, oyunu kullanırken politikayı belirlemekten çok, beğendiği partiyi seçer. Politikayı belirleme ve sorunları çözme işi, büyük oranda seçilen siyasi partinin aday gösterdiği kişilere düşer (Aliefendioğlu, 1999, s. 95). Siyasi partiler bu bağlamda, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır (Berber, 2001, s. 1).

Siyasi partiler, belli bir ideolojiyi ya da programı hayata geçirebilmek ve yasal yollardan iktidarı elde etmek amacıyla örgütlenmiş kuruluşlardır (Teziç, 1998, s. 305). Özbudun (1974) siyasi partileri; "*Halkın desteğini sağlamak suretiyle devlet yönetimini ele geçirmeye veya sürdürmeye çalışan, sürekli ve istikrarlı bir örgüte sahip siyasi topluluklar*" olarak tanımlarken (s. 4), Tunaya (1975), "*Siyasi partiler, belli bir program üzerinde birleşmiş kişilerin, normal seçim yolunu kullanarak programlarını gerçekleştirmek için kurdukları topluluklardır*" demektedir (s. 354). Heywood (2007), siyasi partilerin seçim dışındaki yollarla da iktidarı ele geçirmeyi amaçlayabileceklerini vurgulamıştır (s. 356).

Demokratikleşme çabalarının hem ürünü hem de vasıtası olan siyasi partilerin varlığı, tek başına yeterli koşul olmasa da, demokrasinin varlığının bir kanıtı olarak değerlendirilmektedir (Altıntaş, 2003, s. 4). Çok partili demokratik sistemlerde partiler kamuoyundaki farklı düşünceleri temsil ederken, tek partili sistemler toplumdaki farklılıkları göz ardı etmekte, serbest düşüncenin önünü kesmektedir (Özbudun,

1974, s. 2). Gerçek anlamda çoğulcu demokrasi, ancak halkın değişik yollardan ve mümkün olan en geniş ölçüde siyasal karar alma sürecine katılması ile gerçekleşir (Özok, 2006, s. 4).

Siyasal iktidarlar kendi temel ilkelerini ideoloji aracılığıyla topluma aktarırlar. Bu aktarımın kurumsal zeminini ise eğitim sağlar (Şimşek, Küçük ve Topkaya, 2012, s. 2809). Bu nedenle siyaset ve eğitim arasında tarihsel ve evrensel bir ilişki vardır (Varış, 1998, s. 144). Eğitim, öncelikle toplumsal bütünleşmeyi, gelişmeyi, ilerlemeyi ve değişmeyi sağlar. Toplumun kültürel mirasını yeni nesillere aktarır ve toplum üyelerini ortak bir kültür etrafında bir araya getirerek sosyal sistemin işleyişini mümkün kılar. Toplumun gelişmişlik düzeyi eğitim seviyesiyle yakından ilişkilidir. Kalkınmanın temel koşullarından biri iyi eğitilmiş vatandaşların varlığıdır.

Toplum ve birey açısından bakıldığında eğitimin *kasıtlı kültürleme* aracı olarak tanımlandığı görülmektedir. Kasıtlı kültürleme ifadesi, aslında politik anlayışı ve onun istediği davranış değişimini belirtmektedir. Demokratik toplumlarda eğitim, birey ve toplumun ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik olarak gelişmesinde önemli işlevler yüklenmektedir. Demokratik bir toplumda bireyin eğitim hakkı, onun kendini geliştirmesi ve özgürlüğünün aracı olması bakımından siyaset için önemli ve öncelikli bir konudur.³

Devletin temel prensiplerini topluma kabul ettirebilmek için kullandığı ideolojik araçlardan biri eğitimidir. Devlet, toplumsal düzenlemeyi, belirlediği ideolojik amaçlar ve ilkeler çerçevesinde yeniden kurmak için eğitim sistemini kullanır (Çetin, 2001, s. 206). Bir yandan toplumun ve bireylerin eğitim alanındaki gereksinimlerini karşılarken, diğer yandan devletin ve ideolojik sistemin geleceğini güvence altına alacak, uygun biçimde eğitilmiş bireyleri, grupları yetiştirir (Şirin, 2008, s. 2). Tarihsel olarak bakıldığında da devletlerin eğitimi okul çatısı altında birleştirme çabalarının altında yeni bir insan ve yeni bir toplum yaratma amacı yatmaktadır (Duran, 2010, s. 231).

Apple ve Gutek (aktaran İnal, 2004, s. 56), eğitim sistemlerinin şekillenmesinde egemen ideolojilerin önemli bir rol oynadığını, iktidara hakim olan egemen grupların benimsedikleri ideolojilerin eğitime doğrudan etki ederek eğitim politikalarını biçimlendirdiğini savunmaktadırlar. Bu bağlamda eğitim, siyasi partilerin iktidarda ya da muhalefette olmalarına göre değişmeksizin önemsedikleri bir çalışma alanıdır. Özellikle ideolojik yönü ağır basan siyasi partiler, diğer partilere oranla eğitime yönelik siyasalar üretmeye çok daha özen göstermekte ve bu alanlardaki hizmetlere öncelikli olarak yer vermektedirler (Pektaş, 1997, s. 110).

Eğitim politikasının en belirleyici unsuru siyasal yapının / iktidarın / politika geliştiricinin felsefesidir (Usta, 2015, s. 2). Bu bağlamda, kendi görüş ve ideolojileri doğrultusunda toplumun yapısını şekillendirmek üzere halk adına iktidarı ele geçirme amacı güden siyasi partilerin eğitim alanındaki politika tasarımlarının ve eylem planlarının, seçmen olarak halkın karar verme sürecine etki etmesi beklenmektedir.

Eğitim hizmetlerinin planlanması ülkelerin siyasal sistemlerine ve yönetim biçimlerine göre farklılık göstermektedir. Her siyasal anlayış, kendi değerlerini yeni kuşaklara kazandırmak isteyecektir. Hiçbir siyasal anlayışın kendine düşman bireyler yetiştirmek istemeyeceği açıktır (Şişman, 2007, s. 98). Dolayısıyla devlet yönetimini elinde bulunduran iktidarların siyasal anlayışları doğrultusunda uygulamaya konan eğitim politikaları, toplumun değer yargılarını zamanla değişikliğe uğratar. Gerek yeni

³Eğitimin Politik Temelleri. <http://obs.iszu.edu.tr/dosyalar/DersMateryal/e%C4%9Fitiminpolitiktemelleri>

yetişen kuşakların, gerekse toplumun geri kalan kesiminin çoğunluğunun dünyaya bakış açısı, sorunları algılayış tarzları bu eğitim anlayışı doğrultusunda gerçekleşir. Bu nedenle, ülke idaresini emanet eden halkın, siyasal tercihlerini yaparken siyasi partilerin ideolojik, ekonomik ve kültürel görüşlerinin yanı sıra eğitime olan bakış açılarını da değerlendirmesi gerekmektedir (Tok, 2012, s. 282).

Siyasi partiler genelde halka ve kitlelere, özelde ise bireylere onları temsil ettiklerini, onlarla aynı görüşe ve ideolojiye sahip olduklarını, iktidar oldukları takdirde gerçekleştirecekleri vaatlerini ortaya koyarak ifade etmeye çalışırlar (Sarı, 2008, s. 70). Bunu da verecekleri mesajlarla gerçekleştirirler. Ülkenin yönetimine talip olan ve geleceğinin şekillenmesinde önemli bir rol üstlenmeye aday olan siyasi partilerin seçmenlerine verecekleri mesajlar oldukça önemlidir. Çünkü siyasi partiler tarafından verilen mesajlar halkın tercihlerini etkileyecek ve verecekleri son kararda etkili olacaktır. Özsoy (2007), verilen mesajların seçmenlerin % 13,5 gibi bir kesimini etkilediğini, bu sayının ciddiye alınması gereken bir oran olduğunu ve bazı seçmenlerin parti değiştirmelerine neden olduğunu belirtmektedir (s. 125).

Siyasi partiler toplumsal, ekonomik, kültürel alanlar başta olmak üzere ülkeye dair birçok soruna yönelik çözüm önerilerini ve çeşitli konulardaki vaatlerini hazırladıkları seçim bildirgeleriyle kamuoyuna duyurmaktadırlar. Seçim bildirgelerinde yer alan konuların ele alınış tarzı partilerin genel siyaset anlayışları hakkında ipucu vermekte ve bir ölçüde de ideolojilerini yansıtmaktadır. Seçim bildirgelerinde ele alınan temel konulardan biri eğitimidir. Partilerin eğitime dair genel politikaları, vaatleri ve mesajları seçim bildirgelerinin en önemli başlıklarından birini teşkil etmektedir. Seçim bildirgelerinin incelenmesiyle partilerin eğitim alanındaki güncel konulara olan duyarlılıkları, sorunlara ne denli gerçekçi çözüm önerebildikleri, küresel ve ulusal çerçevedeki eğitim vizyonları ve eğitim felsefeleri belirlenebilir.

Yapılan literatür taramasında bu konuda yurtdışında yapılan bir çalışmaya ulaşılabilen kaynaklar arasında rastlanamamış, Türkiye’de ise sınırlı sayıda çalışmanın olduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda çoğunlukla, parti programlarında yer alan eğitim söylemlerinin ve politikalarının incelenmesi yoluna gidilmiştir. Bu konuda Aydın’ın (1997), *Siyasi Parti Programlarında Eğitim - Öğretim ve Öğretmenler (1908-1997)* adlı bir çalışması bulunmaktadır. Çalışmada, 1908 - 1997 yılları arasında faaliyette bulunan siyasi partiler ile 1920 - 1997 tarihleri arasında görev yapan hükümetlerin programlarında yer alan eğitim, öğretim ve öğretmenlere yönelik görüşler ele alınmıştır. Kitapta, söz konusu dönemdeki siyasi parti ve hükümetlerin eğitime yönelik vaat ettikleri ile gerçekleştirdiklerinin birbirleriyle ne kadar uyumsuz olduğuna değinilmiş; dile getirilen sorunların çözümüne muhalefette iken ‘evet’ diyenlerin iktidara geldiklerinde nasıl ‘hayır’cı oldukları, bazı parti ve hükümetlerin eğitim - öğretim sorunlarına sadece günü kurtarmak amacıyla yaklaştıkları, bazı partilerin ise bu konuda uzak görüşlü oldukları vurgulanmıştır. Benzer konuda yapılan bir diğer çalışma Berber’in *Türkiye’deki Siyasi Partiler ve Eğitim Politikaları* (2001) isimli makalesidir. Çalışmada, 18 Nisan 1999 seçimlerine katılan 20 siyasi partinin eğitim programları karşılaştırmalı olarak ele alınmış, benzerliklerin ve farklılıkların ortaya konmasına çalışılmıştır. Bu makaleye göre, partilerin eğitim politikaları ile ideolojileri arasında tutarsızlıklar görülebilmektedir. Ayrıca partiler programlarında yer alan eğitim politikalarını iktidar olduklarında gerçekleştirememektedirler. Siyasi parti programlarındaki eğitim politikaları konusunu inceleyen çalışmalardan biri de Bulut ve Güven (2010) tarafından yapılmıştır. 2008 yılında TBMM’de grubu bulunan partilerin programlarında ilköğretim kademesinde gerçekleştirmeyi hedefledikleri düzenlemelerin analiz edildiği, *Siyasi Parti Programlarında İlköğretim* başlıklı çalışmada, parti programlarında yer verilen düzenlemeler ile hayata geçirilen uygulamalar arasında tutarsızlıklar olduğu savunulmuştur. Tok’un *Türkiye’deki Siyasal Partilerin Eğitim Söylemleri ve Siyasaları* (2012) adlı çalışmasında partilerin programlarının yanında seçim bildirgeleri de analiz

edilmiştir. Araştırmada siyasal partilerin eğitime yönelik görüşlerinde, savundukları siyasal ideolojilerinin ve kimliklerini belirleyen unsurların ön plana çıktığı; vaatlerin, sorunların kökenine inerek çözümler üretmekten ziyade, genel ve soyut ifadelerle açıklandığı belirlenmiştir. Usta'nın *Siyasi Parti Programlarına Göre Eğitim Politikaları* (2015) isimli makalesi de bu konuda yapılmış çalışmalardan bir diğeridir. Parti programlarının incelendiği bu makalede, siyasal partilerin eğitim alanındaki bazı temel konularda hemfikir oldukları, bazı konularda ideolojilerine bağlı farklı yaklaşımlara sahip oldukları, belli konularda ise ideolojik duruşlarıyla tutarsız politikaları savundukları belirtilmiştir.

Bu araştırmada, meşru seçimler yoluyla iktidarı ele geçirme mücadelesi veren siyasal partilerin seçim bildirgelerinde yer alan temel başlıklardan biri olan eğitim konusu incelenmiş, bu konuya ilişkin görüşleri, sorun tespitleri, çözüm önerileri ve vaatleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki siyasal partilerin eğitim konusundaki yaklaşımlarını, görüşlerini, politika önerilerini ve vaatlerini seçim bildirgeleri çerçevesinde karşılaştırarak benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar, olayı olduğu gibi araştırmaya ve var olan durumu saptamaya çalışan araştırmalardır (Karasar, 2010, s. 72; Karakaya, 2009, s. 59). Bu çalışmada, siyasal partilerin 7 Haziran 2015 tarihinde yapılan 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimi öncesinde kamuoyuna açıkladıkları seçim bildirgelerinde eğitim konusuna nasıl yaklaştıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Siyasal partilerin eğitim politikaları, sorunlara çözüm önerileri ve vaatleri arasındaki benzerlikler, farklılıklar ve eksiklikler araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından 7 Haziran 2015 tarihindeki 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerine katılma yeterliliği taşıdıkları belirlenen ve seçime katılan toplam 20 siyasal partiden, seçim sonucunda TBMM'ye giren Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin seçim bildirgeleri ele alınmıştır. Parti sayısındaki artışın derinlemesine incelemeye engel teşkil edeceği düşünüldüğünden çalışma, dört siyasal partinin seçim bildirgeleri ile sınırlandırılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama sürecinde, genellikle nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgularla ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217).

Bu çalışmanın dokümanı olarak belirlenen yazılı materyaller, siyasal partilerin resmi internet sitelerinde yayınladıkları seçim bildirgeleridir. Siyasal partiler, seçmenden en yüksek düzeyde oy alabilme çabası içinde olduklarından toplumun beklentilerine yönelik farklı vaatlerde bulunmaktadır. Bu vaatlerin yer aldığı temel metinlerden biri seçim bildirgeleridir. Seçim bildirgeleri, iktidara gelindiği takdirde izlenecek politikaları, hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için kullanılacak araçları içermektedir. Seçmen tercihlerine tesir eden bildirgeler, partilerin olası iktidarındaki hükümet programlarının da temelidir. Ayrıca, seçim bildirgeleri, tıpkı parti programları gibi

seçmen ve siyasi parti arasında bir sözleşme niteliği taşımaktadır (Terkan, 2010, s. 123).

Verilerin Analizi

Araştırmada, nitel verilerin analizinde kullanılan betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniği, toplanan verilerin özgün formuna mümkün olduğu kadar sadık kalarak hatta doğrudan alıntılar yapılarak betimsel bir yaklaşımla okuyucuya sunulan bir analiz tekniğidir. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 256). Bu çalışmada, 7 Haziran 2015 tarihindeki 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda TBMM'ye giren AKP, CHP, MHP ve HDP'nin eğitim söylemleri ve politikalarına ilişkin görüşler, *anadilde eğitim, zorunlu temel eğitim, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim, din eğitimi, eğitimin yönetimi, eğitim destekleri (öğrenciye destek), eğitimin finansmanı, öğretim kadrosu, eğitim ortamları, teknoloji ve müfredat, eğitimde toplumsal cinsiyet, ölçme ve değerlendirme* temaları altında incelenmiş; benzerlikleri, farklılıkları ve eksiklikleri araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmada incelenen 4 siyasi partinin, seçim bildirgelerinde eğitim konusuna ayırdıkları yer birbirinden farklıdır. Seçim bildirgesini "Yeni Türkiye Yolunda Daima Adalet Daima Kalkınma" sloganıyla kamuoyuna açıklayan iktidar partisi AKP, 380 sayfalık bildirgenin 14 sayfasını *İnsani Kalkınma, Nitelikli Toplum* başlığı altında eğitim konusuna ayırmıştır. Ancak, bu 14 sayfanın yaklaşık 4 sayfasında, AKP'nin iktidarda bulunduğu süre zarfında eğitim konusunda neler yapıldığından bahsedilmiştir. AKP, ikinci atılım dönemi olarak nitelediği dönemle ilgili olarak, eğitim konusundaki vaatlerine ve planlarına bildirmede 10 sayfalık yer vermiştir.

Ana Muhalefet Partisi CHP, "Yaşanacak Bir Türkiye" sloganıyla deklere ettiği 203 sayfalık seçim bildirgesinde eğitim konusuna yaklaşık 14 sayfa ayırmıştır. CHP, bildirgesinde eğitimle ilgili plan ve vaatlerini belirli temel başlıklar altında maddeler halinde sıralamıştır. Bildirgesini "Toplumsal Onarım ve Huzurlu Gelecek" başlığı ve "Bizimle Yürü Türkiye" sloganıyla kamuoyuna açıklayan Muhalefet Partisi MHP, 256 sayfanın 8 sayfasını eğitime ayırmıştır. Bir diğer Muhalefet Partisi HDP'nin "Büyük İnsanlık" başlığı ve "Biz'ler Meclise" sloganıyla açıkladığı bildirgesinin hacmi diğer partilere kıyasla oldukça küçüktür. HDP, 52 sayfalık bildirgenin 2 sayfasını eğitime ayırmıştır.

Tablo 1: Parti Bildirgelerinde Eğitime Ayrılan Sayfa (%)

Siyasi Partiler	Toplam Sayfa	Eğitime Ayrılan Sayfa	%
AKP	380	14	3,7
CHP	203	14	6,9
MHP	256	8	3,1
HDP	52	2	3,8

Anadilde Eğitim

Anadilde eğitim konusundaki yaklaşımını, parti programında, "Resmi dil ve eğitim dili Türkçe olmak şartıyla, Türkçe dışındaki dillerde yayın dahil kültürel faaliyetlerin yapılabilmesini, partimiz ülkemizdeki birlik ve bütünlüğü zedeleyen değil, güçlendiren ve pekiştiren bir zenginlik olarak görmektedir" şeklinde ifade eden AKP (2002a, s. 28), seçim bildirgesinde bu konuya değinmemiştir.

Bildirgesinde anadilde eğitim konusuna yer vermeyen CHP, parti programında (2008), her etnik kökenden yurttaşın, kendi anadilini özgürce kullanabilmesine, özel

dershaneler veya kurslar gibi kurumlar açarak anadilini özgürce öğrenebilme ve öğretebilmesine olanak tanımayı çağdaş demokrasi anlayışının gereği saydığını ifade etmiştir (s. 48). Parti programında (2008) birçok kez üniter devlet yapısının tehditlere karşı korunması gerektiğine vurgu yapan CHP'nin anadilde eğitim konusundaki yaklaşımını bu çerçevede değerlendirmek yanlış olmayacaktır.

MHP (2015), Türkçenin doğru ve güzel kullanımı için ana sınıfı ve ilköğretim kademesinde Türkçenin iyi öğretilmesine önem verileceğini ifade etmektedir. Parti ayrıca, "Eğitimin her kademesinde eğitim dili Türkçe olup, Türkçe dışında başka bir dilde ana dilde eğitim yapılamaz" diyerek (s. 194) bu konuda kendi ideolojisini de yansıtan hassasiyetini göstermektedir. Milliyetçi düşünce sistematığının unsurları arasında yer alan milli dil kavramı MHP'nin üzerinde önemle durduğu bir kavramdır (MHP, 2009).

HDP (2015) ise, eğitim sisteminin anadili temelinde çok dilli hale getirileceğini söyleyerek (s. 47) bu konuda kamuoyunca bilinen siyasi düşüncesiyle uyumlu bir vaatte bulunmuştur. Zira Parti, ülkedeki mevcut ulusal egemenlik anlayışının tekçi ve asimilasyoncu olduğunu savunmakta, bütün kimliklerin ve kültürlerin tanınmasını demokrasinin vazgeçilmez unsuru olarak gördüğünü ifade etmektedir. Anadilde eğitimi de bu doğrultuda görülmesi gereken bir hak olarak değerlendirmektedir.⁴

Görüldüğü üzere, AKP ve CHP seçim bildirgelerinde anadilde eğitim meselesine hiç değinmemiştir. Parti programları incelendiğinde (AKP, 2002a; CHP, 2008), her iki partinin de anadilde eğitim konusunu üniter devlet yapısı çerçevesinde ve Anayasa'nın 42. maddesiyle uyumlu bir biçimde ele aldıkları görülmektedir. Gerek AKP'nin gerekse CHP'nin son seçim bildirgelerinde bu konuya yer vermemiş olmaları, hassas olarak değerlendirilen bu konuda bir tartışma zemini yaratmaktan kaçınma niyeti olarak okunabilir. MHP bildirgesinde 'Türkçe' vurgusu yaparak Türkçe dışında hiçbir dilde ana dilde eğitim yapılamayacağını altını çizmiştir. MHP'nin anadilde eğitim konusundaki tutumu, partinin tekçi anlayışıyla ve genel olarak ideolojisinin kendine yüklediği misyonla tutarlılık taşımaktadır. HDP ise anadilde eğitimin mümkün hale getirileceğinden bahsetmiştir. Siyasi felsefesi doğrultusunda anadilde eğitim hakkını, temel argümanları arasında hayati bir noktada konumlandıran Parti, bu anlamda ideolojik bir tutarlılık sergilemektedir.

Zorunlu Temel Eğitim

AKP seçim bildirgesinde (2015), iktidarları döneminde zorunlu eğitimin 3 kademesi olarak (4+4+4) 12 yıla çıkarıldığı belirtilmiş (s. 76), bu konuda yeni bir vaat ya da politikaya değinilmemiştir. Bu durum, AKP'nin iktidarını sürdürdüğü takdirde zorunlu temel eğitim uygulamasında herhangi bir değişikliğe gitmeyeceğinin işareti sayılabilir.

CHP (2015), bir yıl okul öncesi, 8 yıl ilköğretim olmak üzere toplam 9 yıl temel eğitim ve 4 yıl ortaöğretimden oluşan 1+8+4 eğitim sistemini uygulayarak 13 yıllık ücretsiz zorunlu eğitimi hayata geçireceğini vaat etmektedir (s. 109). 4+4+4 eğitim sisteminin bilimsel bir temele dayandırılmadan, toplumsal uzlaşa sağlanmadan, sırf siyasi ve ideolojik amaçlarla hayata geçirildiğini iddia eden CHP (2013, s. 2), bu sistemin özellikle okul öncesi eğitime darbe vurduğunu savunmaktadır. Bu nedenle, CHP'nin seçim bildirgesinde (2015) bir yıl okul öncesi eğitim zorunlu temel eğitime dahil edilmiştir. Ayrıca CHP'ye (2013) göre, 4+4+4 sistemi, ikinci kademe müfredatın ayrışmasına ve çocukların dokuz yaşında erken meslek seçimine zorlanmasına yol açmaktadır. En az sekiz yıllık temel eğitim verilmeden başlatılacak mesleki eğitim, Türkiye'yi vasıfsız işgücü yetiştiren bir ülke haline getirecektir. CHP bu yüzden tercihin lise aşamasında yapılması gerektiğini savunmaktadır (s. 3). CHP'nin, 4+4+4

⁴ <http://hdp.org.tr/parti-programi/8>

sisteminin, ideolojik ve siyasi amaçlarla, imam hatip okullarının önünü açmak için, laiklik ilkesini zedeleyici bir düşünceyle gündeme getirildiği yönündeki görüşleri kamuoyunca bilinmektedir. Dolayısıyla getirmeyi vaat ettikleri sistemin bu durumu ortadan kaldırmaya yönelik olduğu söylenebilir.

MHP (2015) de, CHP'ye benzer bir şekilde okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilerek zorunlu eğitimin süresinin 13 yıla çıkarılacağını söylemektedir (s. 195). MHP'nin bildirmede bu konuyu fazla ayrıntılı ele almadığı, genel bir ifadeyle yetindiği görülmektedir. Temel eğitimi 4+4+4 şeklinde kademeli olarak 12 yıla çıkararak yasa teklifinin Meclis Genel Kurulunda görüşüldüğü sırada, MHP'nin imam hatip okullarının orta kısmının açılmasına destek verdiği bilinmektedir (Toprak, 2012).

4+4+4 sisteminin ideolojik saiklerle ve özgürlükçü laiklik ilkesini ortadan kaldıran bir anlayışla okulları ayrıştırdığını savunan HDP (2015, s. 47) ise, eğitim sisteminin 'çocuğun üstün yararı' gözetilerek yeniden yapılandırılacağını belirtmiştir. HDP'nin bu konuda somut bir taahhüdünün olmadığı görülmektedir.

Okul Öncesi Eğitim

AKP (2015), okul öncesi eğitimde erişim imkânına sahip olmayan ailelerin çocuklarının okul öncesi eğitim almasını destekleyecek teşvikler oluşturulacağını taahhüt ederek, "Okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma yoluyla eğitimde fırsat eşitliğini artıracak ve her bir çocuğumuzun zihinsel ve duygusal gelişiminin toplumsal eşitlik ve adalet ilkelerini gözeterek, temel insan hak ve hürriyetleri çerçevesinde teminat altına alınmasını sağlayacağız" demektedir (s. 84). İktidarları döneminde okul öncesi okullaşma oranını % 12,5'ten % 43,5'e yükselten AKP'nin bu seçim bildirgesinde hedef bir rakam belirlemediği görülmektedir.

Tam gün ve ücretsiz okul öncesi eğitimi zorunlu eğitim kapsamına almayı planlayan CHP (2015) ise, 6 yaş grubu (60 ayı tamamlamış olanlar) için okul öncesi eğitimde okullaşma oranını % 100'e ulaştırmayı hedeflemektedir (s. 116).

Okul öncesi eğitimin 4-5 yaş grubu için tedricen zorunlu hale getirileceğini açıklayan MHP (2015), "...milli bütünlük bilincinin geliştirilmesi, ahlaki ve manevi değerlerin güçlendirilmesi ve sosyalleşmenin sağlanması için okul öncesi eğitim yaygınlaştırılacak ve bu yaş grubundaki nüfusun daha erken yaşta örgün eğitim kapsamına alınması sağlanacaktır" demektedir. MHP ayrıca tıpkı CHP gibi okul öncesi eğitim kademesinde % 100 okullaşmanın temin edileceğini vaat etmektedir. MHP, CHP'den farklı olarak bu hedefe ulaşmak için özel sektörün imkânlarından da azami ölçüde istifade edileceğini belirtmektedir (s. 195).

HDP (2015), tüm mahallelere kreş ve anaokulu açılacağı, kreşlerin 7/24 hizmet vereceği taahhüdünde bulunmaktadır (s. 48).

Partilerin okul öncesi eğitim konusunda ayrıntılı bir planlarının olmadığı görülmektedir. AKP, okul öncesi eğitimle ilgili uygulamayı vaat ettiği teşvikin içeriğine değinmemiş, bu konuda genel bir ifade kullanmıştır. Yine de ülkede özel sektör kreş maliyetlerinin yüksekliği düşünüldüğünde, teşvik vadinin yerinde olduğu söylenebilir. CHP ve MHP okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilmesi hususunda aynı noktada buluşmaktadırlar. Her iki parti de okul öncesi eğitimde % 100 okullaşmanın temin edileceğini ileri sürerken, bunun nasıl gerçekleşeceği konusunda herhangi bir politika sunmamıştır. Çalışan sayısına göre kreş kapasitelerinin düşük olması ve vardiyalara uygun olmayan çalışma saatleri göz önüne alındığında, HDP'nin bu konudaki taahhüdü önem kazanmaktadır.

İlköğretim

İlkokul öğretiminin daha sonraki yılların temelini oluşturduğunu ve bu temel sağlam atılması gerektiğini ifade eden AKP (2015), hükümet ettiği süre içerisinde okullaşma

oranının yüzde 96'dan yüzde 107'ye ulaştığının, öğrenci sayısının 10 milyondan 11 milyona yükseldiğinin altını çizmektedir. AKP önümüzdeki dönem için, ikili öğretime son vererek tam gün eğitim-öğretime geçilmesi için derslik inşasına ağırlık vermeyi planlamaktadır. “En iyi okul eve en yakın okuldur” ilkesinin hayata geçirilmesi partinin bu alandaki başka bir önceliğidir (s. 84). İkili öğretim MEB'in 2010 – 2014 Stratejik Planı'nda (2009) 'eğitimin zayıf yönü' olarak nitelenmiştir (s. 59). Bu bağlamda, AKP'nin ikili öğretimden tam gün eğitim-öğretime geçme hedefi olumlu karşılanmalıdır.

CHP (2015), temel eğitime başlama yaşının çocuk gelişimi için en uygun dönem olan 7 yaşına (72 aydan sonra) yükseltileceğini beyan etmektedir (s. 116). Bilindiği üzere, eğitime 12 yıllık zorunlu eğitim (4+4+4) sistemini getiren kanuna göre, 60 ayını tamamlayan çocukların ilkokula başlaması gerekmektedir. Çocuk gelişimi açısından değerlendirildiğinde temel eğitime başlamak için hangi yaşın uygun olup olmadığı hususunda kamuoyunda yaşanan tartışmalarla da örtüşür bir şekilde CHP, temel eğitime başlama yaşını yükseltmeyi planlamaktadır. CHP (2015) tıpkı AKP gibi, “Eve en yakın okul en iyi okuldur” ilkesini benimsemektedir. Parti bu ilke doğrultusunda hareket ederek taşınmalı eğitimi asgari düzeye indireceğini vaat etmektedir (s. 116). Bu planın hayata geçirilmesi imkânını, belli yörelerdeki okul, öğretmen ve donanım eksikliğinin giderilmesi gerekliliği çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir.

İkili eğitimden tam gün eğitime geçilmesi CHP'nin (2015) öncelik verdiği konulardan bir diğeridir (s. 115). MHP (2015) de benzer bir şekilde zorunlu şartlar dışında ikili eğitime son verileceğini belirtmektedir. Parti ayrıca sınıf mevcutlarını yirmi beşin altına indirmeyi taahhüt etmektedir (s. 194).

Üç partinin de ikili eğitime son verme yönündeki düşünceleri, bu konunun toplumun geniş kesimlerince bir sorun olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

HDP seçim bildirgesinde özel olarak ilköğretimle ilgili bir husus veya görüş yer almamaktadır. Zira Parti, bildirgesinde ele aldığı tüm konularda olduğu gibi eğitimle ilgili de kendi felsefi ve ideolojik perspektifini yansıtan genel yaklaşımlarda ve değerlendirmelerde bulunmuştur.

Ortaöğretim

AKP (2015), ortaokul seviyesinde başlatılan program güncelleme çalışmalarını ve seçmeli ders uygulamasını devam ettireceğini beyan etmektedir (s. 85). Parti böylece, kamuoyunda uzun süre tartışılan Temel Dini Bilgiler, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in Hayatı derslerinin seçmeli olarak ortaöğretim müfredatında yer almaya devam edeceğinin işaretini vermektedir.

Ortaöğretimde okullar arasındaki kalite farklılıklarını asgari seviyeye indirmek ve öğrencilerin ikametlerine en yakın okullardan birinde öğrenim görmesinin altyapısını oluşturmak Partinin temel hedefleri arasındadır (AKP, 2015, s. 85).

CHP seçim bildirgesinde (2015), ortaöğretimi, akademik ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim şeklinde iki kısma ayırarak ilköğretimini tamamlayan öğrencilere kabiliyet ve eğilimleri istikametinde akademik veya mesleki eğitime devam etme tercihinin sunulacağını belirtmektedir. CHP, farklı okul türleri arasındaki kalite uçurumlarını gidermeyi amaçlamaktadır (s. 117). Partinin bu konuda AKP ile aynı düşüncede olduğu görülmektedir. MEB'in öğrencilerin ihtiyaç ve tercihlerini yok sayarak yönlendirme yaptığını öne süren CHP (2015), bu duruma son vereceğini ve eğitim programları arasında esnek geçişleri mümkün kılacağını söylemektedir. CHP'nin akademik liselerde Merkezi Lise Bitirme Sınavı'nı (MLBS) uygulamaya koyma tasarısı (s. 117), dikkat çeken hususlardan biridir.

CHP'nin (2015) mesleki ortaöğretim konusunda altını çizdiği en önemli konu, meslek eğitimini dokuz yıllık (8+1) temel eğitim tamamlandıktan sonra, ortaöğretim

aşamasında başlatma planıdır (s. 117). Mevcut sistemde, çocukların erken yaşta meslek seçimine zorlandığını düşünen CHP (2013), tercihin lise aşamasında yapılması gerektiği fikrindedir (s. 3). CHP'nin bu şekilde, imam hatip okullarına yönelecek öğrencilerin de kendi özgür iradeleriyle, kapsamlı bir değerlendirmeden sonra kararlarını vereceklerini düşünüyor olması ihtimal dahilindedir.

Kapsamlı bir mesleki eğitim reformu gerçekleştireceğini vaat eden CHP (2015), ilköğretimi başarıyla tamamlayan öğrencilerin, öğretmenlerinin değerlendirmeleri ve ebeveynlerinin onayıyla meslek liselerine sınavsız girişine olanak tanıyacağını, mesleki eğitimde, meslek liseleri ile meslek yüksekokulları arasında uyumu ve devamlılığı esas alacağını bildirmektedir. Parti bu doğrultuda, meslek liseleri ile yükseköğretim bünyesinde eğitim veren meslek okullarının yönetim bütünlüğünü sağlamak amacıyla merkezi bir eşgüdüm kurumunun oluşturulacağını ve mesleki ortaöğretimden yükseköğretime geçişin tamamen sınavsız yapılacağını vurgulamaktadır (s. 117).

MHP (2015), ortaöğretimin; program türünü esas alan, yatay ve dikey geçişlere olanak tanıyan, modern rehberlik ve yönlendirme hizmetiyle üniversite sistemine etkin geçişi sağlayan bir yapıya kavuşturulacağını söylemektedir (s. 197).

HDP'nin seçim bildirgesinde özel olarak ortaöğretim konusuna değinmediği görülmektedir.

Dört partinin de seçim bildirgelerine bakıldığında, CHP'nin öteki partilere kıyasla ortaöğretim konusuna daha geniş yer ayırdığı ve konuya ilişkin tasarılarının daha açık ve somut olduğu görülmektedir.

Yükseköğretim

Öncelikle yükseköğretim reformunu hayata geçireceği sözünü veren AKP (2015), üniversite özerkliğini odağına alan yeni bir yükseköğretim çerçeve yasası hazırlayacağını bildirmektedir (ss. 86-87). Buna dayanarak, yükseköğretim alanını piyasalaştırdığı eleştirilerine sıkça maruz kalan ve bir süre önce gündemden düşen yeni YÖK Yasası'nın AKP tarafından tekrar gündeme getirileceğini tahmin etmek mümkündür. 12 Eylül darbesinin anti-demokratik ürünlerinden biri olarak değerlendirilen YÖK'ün kaldırılmasına ilişkin tartışmalar sıcaklığını hiç yitirmezken, AKP'nin, programında da altını çizdiği üzere, YÖK'ü kaldırmak yerine, kurulu koordinasyon sağlayan ve standart belirleyen bir yapıya kavuşturmayı amaçladığı söylenebilir. Yükseköğretimde yeniden yapılandırma çalışmalarının, üniversite bileşenleri ve taleplerini göz önüne alan, demokratik ve katılımcı bir şekilde gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir. Aksi, YÖK'ün sadece isminin değişmesi, iktidarının ise pekişmesi demektir.

AKP (2015), bölgesel ihtiyaçlar, kapasiteleri ile gelişim ve yetkinlik seviyelerini göz önüne alarak üniversitelerin uzmanlaşmasını destekleyeceğini belirtmektedir (s. 86). Günümüzde, belirli disiplinlere ağırlık vererek uzmanlaşmış, söz konusu disiplinlere yoğunlaşmış akademisyenlerin ağırlıklı olarak görev yaptığı ve bu alanlarda projelerin kümelendiği, ilgili uzmanlık alanlarında üniversite-sanayi işbirliğinin kurulduğu ve tüm bu boyutlar bakımından cazibe merkezi olan üniversite modeli yaygınlaşmaktadır (Ergüder, Şahin, Terzioğlu ve Vardar, 2006, s. 17). Uzmanlaşma alanları belirlenirken, üniversitenin bulunduğu yörenin katma değer yaratma yeterliliği dikkate alınarak rekabet açısından avantajlı olduğu alanların tercih edilmesi ve böylece bölgesel kalkınmaya katkı yapması sağlanmalıdır.

AKP (2015), üniversite giriş sisteminin gözden geçirilerek öğrencilerin gerçek performansını dikkate alacak biçimde tekrar formüle edileceğini ve böylelikle sınav geriliminin en aza indirileceğini vaat etmektedir. Ayrıca öğrencilerin üzerindeki sınav baskısını azaltmak amacıyla yükseköğretime geçişteki sınavların yılda birden çok yapılacağını sözü verilmektedir (s. 86).

AKP (2015), mevcut üniversitelere ilave olarak kurulacak yeni üniversite ve fakülteler için; öğrenci ve öğretim elemanı sayısı ile kurulmuş bulunan fakültelerin doluluk oranları gibi objektif kuralları temel alan bir mekanizma geliştireceğini açıklamaktadır. AKP'nin bir diğer tasarısı, özel üniversitelerin kurulmasına ve yurt dışındaki üniversitelerin Türkiye'de, Türkiye'deki üniversitelerin yurtdışında faaliyet göstermelerine imkân tanımaktır. Yükseköğretim kurumları bünyesinde veya yükseköğretim kurumlarıyla işbirliği içinde bağımsız ileri araştırma merkezlerinin kurulması için yeni destek mekanizmaları oluşturacağını söyleyen Parti, üniversitelerin uluslararası rekabet gücünü artırmak amacıyla daha fazla yabancı öğrenci kabul etmelerini ve öğretim elemanı istihdam edebilmelerini sağlayacağını eklemektedir (ss. 86-87).

Yükseköğretim kurumlarının dünyanın farklı coğrafyalarında yer alan gelişmiş üniversitelerle işbirliği yapmalarının desteklenmesi, öğretim elemanı ve öğrenciler için bölgesel değişim programlarının özendirilmesi, öğrencilerin yanı sıra mezunlara da yandal ve çift anadal yapma olanağının sağlanması AKP Seçim Bildirgesinde (2015) yer alan hususlardandır. Parti, devlet üniversitelerine ayrılan öğretim elemanı kadro sayılarını ihtiyaçlar çerçevesinde artırmayı hedeflemekte, üniversitelerin öğretim elemanı ihtiyacını karşılamak için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve TÜBİTAK'ın verdiği lisansüstü eğitim burslarının sayılarını artırmayı ve YÖK bünyesinde tema odaklı yeni lisansüstü burs programları oluşturmayı planlamaktadır. AKP ayrıca, üniversitelerde veya araştırma ve geliştirme merkezlerinde istihdam etmek üzere yurtdışındaki yetişmiş insan gücünün ülkemize dönüşünü hızlandıracak yeni politikaların geliştirileceğini de dile getirmektedir (s. 87).

Eski YÖK Başkanı Gökhan Çetinsaya'nın hazırladığı "Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası" (2014) başlıklı rapora göre, herhangi bir politika müdahalesi olmaması durumunda önümüzdeki yıllarda Türkiye'de ciddi oranlarda doktoralı öğretim elemanı ihtiyacının ortaya çıkacağı öngörülmektedir. Hem sistemin niteliğini sağlamak hem de dünya ortalamalarını yakalayabilmek için, yükseköğretim sistemimizdeki akademisyen açığını kapatarak öğretim üyesi ve öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayılarını aşağılara çekecek politikalar izlemeliyiz. Türkiye'deki mevcut öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı, 2011 verilerine göre OECD ülkeleri ortalaması olan 15,6'nın üzerindedir. YÖK'ün Nisan 2014 verilerine göre, Türkiye'de açıköğretim hariç toplam yükseköğretim öğrenci sayısı 2 milyon 905 bindir. Buna göre, Türkiye'nin öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı açısından OECD üyeleri 2011 ortalaması olan 15,6'ya ulaşması için, sistemde olması gereken öğretim elemanı sayısı 186 bindir. Hâlbuki Nisan 2014 verilerine göre, Türkiye'de 141 bin öğretim elemanı görev yapmaktadır. Sonuç olarak, OECD ülkeleri öğretim elemanı başına düşen öğrenci ortalaması esas alındığında, Türkiye'nin yaklaşık 45 bin öğretim elemanı açığı vardır (ss. 128-129). Bu veriler ışığında değerlendirildiğinde, AKP'nin öğretim elemanı sayısını artırmaya yönelik planladığı politikaların ve desteklerin olumlu olduğu görülmektedir.

Partinin vaatleri arasında, yükseköğretim öğrencilerinin gereksinimini karşılamak üzere yurt yapımına devam edilmesi, özel sektörün bu alana yatırım yapmasının teşvik edilmesi, mevcut devlet ve vakıf üniversitelerinin yanı sıra özel üniversitelerin kurulması için gerekli düzenlemelerin yapılması da yer almaktadır (AKP, 2015, s. 87). Yükseköğretimin temel sorunlarından birinin barınma ve yurt sorunu olduğu bilinmektedir. Üniversiteler her yıl öğrenci kontenjan sayılarını artırırken barınma sorunu da çığ gibi büyümeye devam etmektedir. Devlet yurtlarının yetersiz kalması öğrencileri cemaatlara ve özel sektöre mahkum etmektedir. Bu nedenle barınma ve yurt sorunu yükseköğretimde öncelikli olarak ele alınması gereken konulardan biridir.

AKP'nin seçim bildirgesinde ayrıca, özel üniversitelerin kurulmasına yönelik düzenlemeler yapacağını belirtmesi, Partinin liberal serbest piyasa ekonomisi anlayışını yansıtmaktadır.

CHP'nin (2015) yükseköğretimle ilgili en dikkat çekici sözü YÖK'ü kaldırmaktır. Parti YÖK'ün yerine, üniversitelerin bilimsel, idari ve mali özerkliklerini koruyacak şekilde, eşgüdümü sağlamakla ve yükseköğretim planlaması yapmakla yükümlü yeni bir üst kurul oluşturmayı tasarlamaktadır (s. 119-120). Yaklaşık 35 yıldır sürekli tartışılan ve üniversitelerin özerkliğinin üzerinde Demokles'in Kılıcı gibi duran YÖK'ü kaldırma tasarısı olumlu bir adım gibi durmaktadır. Ancak YÖK'ün yerine oluşturulması düşünülen üst kurulun aynı hastalıklardan mustarip olmaması, demokratik ve özerk üniversite önünde bir engel teşkil etmemesi gerekmektedir.

Devletin yükseköğretimdeki rolünü, genel hedefleri belirleme ve sonuçları değerlendirmekle sınırlayacağını ifade eden CHP (2015), üniversitelerin idari ve mali özerkliğine vurgu yapmış olmaktadır. Kurumsal özerklik ilkesinin güçlendirilerek üniversiteler üzerindeki merkezi baskının kaldırılması altı çizilen hususlardan biridir. Bu bağlamda Parti, siyasi otoritenin, üniversitenin özerkliğine, tarihten gelen misyonuna ve akademik özgürlüğüne saygılı olacağını sözünü vermektedir. Üniversitelerin yönetim süreçlerinde saydamlık, hesap verebilirlik ve katılımcılık ilkelerinin ön plana çıkarılacağını belirten CHP, öğrenci konseylerinin hem fakülte düzeyinde hem de üniversite senatolarında temsil edilmesi yoluyla öğrencilerin üniversite yönetimine katılmalarının önünü açacağını taahhüt etmektedir (s. 120).

Yükseköğretime daha fazla kaynak aktarılacağını belirten CHP (2015), kamu kaynaklarının üniversitelerin arasında hangi ölçüt ve esaslara göre dağıtılacağını açık ve şeffaf bir biçimde ilan edeceğini ifade etmektedir. Ayrıca, üniversitelere ilave kaynak yaratma ve kaynakları kullanma konusunda geniş yetkiler tanınacağı, fasıl ve kalemlerden oluşan bütçe yerine "torba bütçe" uygulamasına geçileceği (s. 120) bildirgede bu konuyla ilgili olarak yer alan diğer hususlardır.

Üniversitelerde niteliğin artırılması gerekliliği üzerinde duran CHP (2015), yükseköğretimde meydana gelen hızlı genişleme ve kalite sorunlarını üniversiteler ve paydaşları ile birlikte çözeceğini, üniversitelerin kalite değerlendirmesinin güvenilir ve bağımsız kuruluşlarca yapılacağını açıklamaktadır. Bu doğrultuda, üniversite yönetiminde akademik değerlendirme ve kalite güvencesi kavramlarına işlerlik kazandırılacağı belirtilen başka bir husustur. Çok sayıda üniversitemizin dünya sıralamasında ilk 500 ve ilk 200 üniversite arasına girmesi, CHP'nin bu konudaki temel hedefleri arasında bulunmaktadır (s. 121).

CHP (2015), bildirgesinde tüm bilimsel araştırmalara ve Ar-Ge çalışmalarına daha fazla kaynak ayıracağını, öğretim elemanlarının, başta AB ülkeleri olmak üzere, farklı ülkelerde yürütecekleri bilimsel araştırmalara verilen mali ve idari destekleri artıracığını beyan etmektedir. Üst düzey bilimsel araştırma yapılmasını ve nitelikli öğretim elemanı yetiştirilmesini destekleme amacıyla üniversitelerde yüksek lisans ve doktora programlarına ağırlık verilmesi, ülkemize tıp eğitimi dışında her yıl en az 15 bin yeni doktoralı eleman kazandırılması, ödül ve teşviklerin artırılarak bilimsel yayınların sayısının ve kalitesinin yükselmesi, disiplinlerarası araştırma merkezlerini ve enstitüleri özendirerek teşviklerin sunulması, CHP'nin yükseköğretimde niteliğin artması konusunda atmayı planladığı adımlardır (s. 121).

Yükseköğretim ile istihdam ilişkisini kapsamlı bir planlamayla güçlendirmeyi amaçlayan CHP (2015), internete dayalı uzaktan öğrenme yöntemleri ile mesleki sertifika programları oluşturacağını söylemektedir. Parti buna ek olarak, lisans programlarında yandal ve çift anadal programlarının artırılmasını sağlayacağını ifade etmektedir. Devlet üniversitelerinde görev yapan öğretim elemanlarının ve idari personelin maaşlarının iyileştirilmesi ve özlük haklarının AB standartlarına

yükseltilmesi, CHP'nin dikkat çekici vaatlerinden biridir. Parti, akademik personelin araştırma ve eğitim faaliyetlerini gelecek kaygısı yaşamadan, siyasi baskı altında kalmadan sürdürebilmelerini sağlayacağını ve öğretim elemanlarının, uluslararası değişim programlarından daha rahat yararlanması için gereken düzenlemeleri yapacağını taahhüt etmektedir (s. 122).

CHP'nin yükseköğretim alanındaki birçok tartışmayı ve eleştiriyi göz önünde tutarak, konuya ilişkin değerlendirmelerini ve vaatlerini bildirgeye ayrıntılı olarak yansıtmaya çalıştığı söylenebilir.

MHP'nin seçim bildirgesinde (2015) en fazla dikkat çeken konulardan biri üniversite giriş sınavının kaldırılması planıdır. Parti bunun yerine, ilköğretim ve orta öğretimde etkili bir yönlendirmeye bağlı olarak, uygulanacak müfredat ile orta öğretim başarısını ve orta öğretim sonunda yapılacak "Olgunlaşma sınavını" esas alacağını belirtmektedir. Üniversitelerin buldukları yörelerin potansiyellerine de uygun şekilde uzmanlaşmalarının sağlanacağını söyleyen (ss. 197-199) MHP'nin bu konuda AKP ile benzeştiği söylenebilir.

MHP (2015), etkin bir kalite değerlendirme ve denetim sistemi oluşturularak özel üniversite kurulmasının teşvik edileceğini bildirmektedir (s. 198). Bu konuda da AKP ile aynı yaklaşıma sahip olunduğu görülmektedir.

MHP (2015), üniversitelerin eğitim, araştırma ve geliştirme, toplumu bilgilendirme gibi geleneksel fonksiyonları yanında bilgiyi sanayileştiren ve ticarileştiren bir yapıda olmalarının önemini vurgulamaktadır. Akademik insan gücü, Partinin üzerinde durduğu bir başka husustur. Üniversitelerin bu anlamda cazip hale getirilmesi için gerekli teknik ve akademik altyapının oluşturulacağı belirtilmektedir. MHP ayrıca, tüm akademik atama ve yükselmelerin objektif kriterlere bağlanacağını ifade etmektedir (ss. 198-199).

MHP'nin (2015) YÖK konusundaki yaklaşımı, kurulun varlığını sürdürmesi yönündedir. Ancak kurulun, düzenleme, yönlendirme, koordinasyon, planlama ve denetimden sorumlu olacak şekilde dönüştürülerek yeniden yapılandırılacağı söylenmektedir (s. 198). Bu konuda MHP, AKP ile aynı çizgidedir.

MHP'nin (2015) seçim bildirgesindeki dikkat çekici konulardan biri rektör seçimidir. MHP bu konudaki tasarısını şu şekilde dile getirmektedir: "Üniversitelerde rektör seçimleri demokratik esaslara bağlanacak ve iki kademeli seçim uygulanacaktır. En yüksek oyu alan iki aday ikinci kademe oylamaya katılacak, yüzde 50'nin üzerinde oy alan adayın atanması sağlanacaktır." (s. 199). MHP'nin, adaletsiz olduğu savıyla kamuoyunda sıklıkla tartışılan bir konuda, alternatif bir düşünce ürettiği söylenebilir. Zira bu çalışmada incelenen diğer partiler bu konuda herhangi bir fikir beyan etmemişlerdir.

HDP (2015), yükseköğretimle ilgili yaklaşımını, bildirgesinde eğitim başlığı altında değil, "özerk ve demokratik üniversite; cinsiyet eşitliği, engelsiz kampüsler" başlığı altında ortaya koymuştur. HDP, üniversitelerin demokratik, özerk ve çok kültürlü, toplum ve doğa yararına çalışma yapan kurumlar olarak yeniden inşa edileceğini belirtmektedir (s. 24).

HDP (2015), YÖK'ün kaldırılacağını ve yerine üniversiteler arası ilişki ve bilgi akışını sağlayacak bir koordinasyon kurulu oluşturulacağını taahhüt etmektedir (s. 24). Partinin merkezi yapılara karşı tutumu ve her konuda yerellik vurgusu yapan siyaset anlayışı düşünüldüğünde, YÖK'ün kaldırılması vaadi doğal karşılanmalıdır. Parti bu konuda CHP ile aynı çizgide yer almakta, AKP ve MHP'den ayrılmaktadır.

Yurt, çamaşırhane, kütüphane, kültür merkezi, spor salonu gibi yaşam alanlarında ücretsiz hizmet sunulacağını beyan eden Parti, burs ve katkı payı ödemelerinin karşılıksız olacağı ve miktarlarının artırılacağı sözünü vermektedir. HDP buna ek

olarak ikinci öğretimdeki katkı payları ve öğrenim ücretlerinin kaldırılacağını vaat etmektedir. HDP diğer partilerin gündeme getirmediği bu konuda, öğrenciye maddi anlamda olumlu yansıyacak somut bir vaat ortaya koymaktadır (HDP, 2015, s. 24).

HDP'nin (2015), homofobi, transfobi ve bifobiden arınmış cinsiyetsiz ve engelsiz kampüs yaklaşımı (s. 24), Partinin cinsiyetçiliği reddeden eğitim felsefesinin bir yansımasıdır.

Din Eğitimi

İktidar partisi olarak, Hz. Muhammed'in Hayatı, Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler derslerini isteğe bağlı seçmeli dersler olarak müfredata dahil eden AKP, son seçim bildirgesinde bu konuyla ilgili herhangi bir açıklama yapmamıştır. AKP zorunlu olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile ilgili bir değişiklik planından da bahsetmemiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM), zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi nedeniyle Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (AİHS) ihlal ettiği yönündeki kararına rağmen, AKP iktidarı bu konuda yasal bir adım atmamıştır. AİHM'in kararları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 46. maddesine göre bağlayıcıdır. Bu durumdan, AKP'nin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu olması konusunda ısrarcı olduğu anlaşılmaktadır.

CHP (2015), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini seçmeli olarak düzenleyeceğini vurgulamakta, farklı inanç gruplarının din eğitimi taleplerini karşılamak için gerekli düzenlemelerin yapılacağını bildirmektedir (s. 113). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu olmaktan çıkarılması için Anayasa'nın 24. maddesinde değişiklik yapılması gerekmektedir.

MHP'nin seçim bildirgesinde (2015), din eğitiminin okullarda devlet eliyle verilmesinin milli birlik ve bütünlüğün sağlanmasında, vatandaş ile devlet arasındaki yakınlaşmada ve çeşitli önyargıların giderilmesinde önemli katkılar sağlayacağı savunulmaktadır. MHP ayrıca, Türklüğün ve İslam'ın milli ve manevi değerlerini yaşayan ve yaşatan Hoca Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş-ı Veli, Mevlana, Hacı Bayram-ı Veli ve Yunus Emre gibi önder şahsiyetlerin hayatlarının ve felsefelerinin ortaöğretimde seçmeli ders olarak okutulacağını bildirmektedir (s. 194).

HDP seçim bildirgesinde din eğitimiyle ilgili bir husus yer almamaktadır. Ancak HDP'nin, zorunlu din dersinin kaldırılması yönündeki parti politikası bilinmektedir⁵.

Partilerin din eğitimi konusundaki tutum ve vaatlerinin, kendi toplum tahayyülleriyle örtüştüğü söylenebilir.

Eğitimin Yönetimi

AKP'nin seçim bildirgesinde (2015), Milli Eğitim Bakanlığının kurumsal örgütlenmesinin, eğitim sisteminin ulusal düzeyde politika belirleme, koordinasyon ve denetiminden sorumlu olacak şekilde geliştirileceği belirtilmiştir. Bu doğrultuda, öğrenciyle ilgili sorunların okul düzeyinde çözülmesi ilkesini esas alarak merkezden yerele doğru yetki devrinin gerçekleştirileceği söylenmektedir (s. 81). Bu söylem, AKP'nin siyaset ve kamu yönetimi anlayışıyla paralellik taşımaktadır. Zira AKP, Kalkınma ve Demokratikleşme Programı'nda (2002b) yerelleşmeyi, çağın bir gereği ve demokrasinin temel şartı olarak gördüğünü ve kamu yönetimi anlayışını yerelleşme eksenine oturtmayı hedeflediğini beyan etmiştir (s. 59).

CHP seçim bildirgesinde (2015), eğitim sistemi içerisinde merkez ve taşra birimleri arasındaki görev dağılımını netleştirerek MEB'in yeniden yapılandırılacağını deklere etmektedir. Karar alma süreçlerinde, MEB'in belirlediği standartlar çerçevesinde

⁵ <http://www.hdp.org.tr/parti/parti-programi/8>

yetkiyi mümkün olan ölçülerde okullara vermeyi planlayan CHP, eğitim politikalarının, öğretmenler, okul yöneticileri, öğrenciler, veliler ve ilgili STK'ların katılımıyla oluşturulacağını ifade etmektedir (s. 110). Bu konuda net bir vurgu yapmasa da, karar alma sürecinde yetkiyi okullara verme düşüncesi ve eğitimle ilgili bütün taraf ya da paydaşların en geniş biçimde temsil edildiği bir yönetim fikri, CHP'nin eğitimde yerleşmeye yaklaşımı hakkında ipucu vermektedir. AKP ve CHP'nin eğitimde yerleşme konusundaki düşünceleri benzerlik göstermektedir.

MHP'nin Seçim Bildirgesinde bu konuya ilişkin bir hususa değinilmemiştir. HDP ise, eğitimin yerelden yönetiminin teşvik edileceğini belirtmektedir. Parti, okullar arasındaki nitelik farklılıklarının ortadan kaldırılması, öğrenci geçişleri, öğretmen ihtiyaçlarının belirlenmesi ve planlanmasına kadar kararların tamamının yerel eğitim meclislerince alınacağını vaat etmektedir. Yönetimde merkezîyetçiliği değil, yerel demokrasiyi esas alan yerinden yönetim modelini savunan, merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki vesayetine karşı çıkan, demokratik ve özerk yerel yönetimlerin gerçekleşmesi için mücadele ettiğini bildiren⁶ HDP'nin eğitim anlayışında da bu yaklaşımın görülmesi doğaldır.

Eğitim Destekleri (Öğrenciye Destek)

AKP seçim bildirgesinde (2015), iktidarları süresince yapılan şartlı eğitim yardımları, ücretsiz ders kitabı temini, özel okullarda öğrenim gören öğrencilere verilen parasal destek, kredi ve burs imkanlarında sağlanan artış gibi hizmetlere değinmiştir. Önümüzdeki dönemde ise, okul öncesi eğitimde erişim olanağına sahip olmayan ailelerin çocuklarının okul öncesi eğitim almasını destekleyecek teşviklerin oluşturulacağını açıklamıştır (ss. 79-80). Bunun dışında AKP'nin öğrenciye verilecek destekler konusunda somut bir vaadinin olmadığı görülmektedir.

CHP (2015), Aile Sigortası Programı ile yoksul öğrencilere, zorunlu eğitimi kapsayan tüm dönemler için aylık 240 TL eğitim desteği verileceğini, yoksul öğrencilerin öğrenim araç ve gereçlerinin ücretsiz sağlanacağını taahhüt etmektedir. Parti, Aile Sigortası Programı kapsamında verilen eğitim desteklerini kız çocuklarının okula gönderilmesi ön koşuluna bağlamaktadır. CHP, öğrencileri okul kazalarına karşı sigortalayacağını da açıklamaktadır. Öğrencilerin tam gün eğitim veren okullara kavuşturulması ve tüm öğrencilere bu çerçevede sıcak öğle yemeği verilmesi Partinin bir diğer vaadidir (s. 115). CHP'nin bu konuda seçmenin karşısına somut vaatlerle çıktığı görülmektedir.

MHP (2015), öğrencilerin gelir ve başarı düzeylerine göre farklı teşvik unsurları ile destekleneceğini söylemektedir. MHP'nin bu konuda gündeme getirdiği en somut proje eğitim destek hesabı projesidir. Bu projeye göre, eğitime katkı amacıyla her çocuk için ailesi tarafından yapılacak katkının yüzde ellisine kadar oranda devletin katkıda bulunmasıyla bir eğitim hesabının açılmasını, biriken miktarın özellikle yükseköğretim aşamasında kullanılmasını öngören aynı zamanda tasarrufu teşvik eden bir 'Eğitim Destek Hesabı' oluşturulacak, devlet aile işbirliği ile eğitime güçlü bir destek mekanizması geliştirilecektir (ss. 194-200).

HDP (2015), tıpkı CHP gibi tekli (tam gün) eğitim sitemine geçilerek öğrencilere yemek verileceğini vurgulamaktadır (s. 48).

Eğitimin Finansmanı

AKP seçim bildirgesinde (2015) öncelikle, 2002 yılında 7,4 milyar TL olan MEB bütçesinin, 2015 yılında 62 milyar TL'ye çıkarıldığını vurgulamaktadır. Bildirgede ayrıca, özel sektörün eğitimin finansmanındaki payının artırılması amacıyla 2014 yılında özel okullarda öğrenim gören öğrencilere 2.500 ile 3.500 TL arasında değişen

⁶ <http://www.hdp.org.tr/parti/parti-programi/8>

tutarlarda destek sağlandığı ifade edilmektedir. AKP, önümüzdeki dönemde, eğitimin finansman kaynaklarının çeşitlendirilip artırılacağını altını çizmektedir. Parti bu kapsamda, eğitimin finansmanında özel sektörün payının artırılması yönünde kamu-özel ortaklığı gibi yeni arz ve işletim modellerinin kullanılmasını planlamaktadır. Bildirgeye göre, mevcut devlet ve vakıf üniversitelerinin yanı sıra özel üniversitelerin de kurulması için yeni düzenlemeler yapılacaktır. AKP ayrıca, yükseköğretim öğrencilerinin yurt ihtiyacını karşılamak üzere özel sektörün bu alana yatırım yapmasını teşvik edeceği vaadinde bulunmaktadır. Bildirgede, Partinin özel yetenekli öğrencilerin eğitim kalitesinin geliştirilmesi için resmi okullar yanında özel teşebbüsün de alternatif okul ve öğretim modelleri uygulamasını teşvik edeceği açıklanmaktadır. AKP'nin bütçe yönetimi konusunda değindiği tasarılarından biri, ilk ve ortaöğretimde okul bazlı bütçe yönetimine geçilmesidir (s. 78).

Parti programında, piyasa ekonomisinden yana olduğunun altını çizen AKP (2002a), özelleştirmeyi daha rasyonel bir ekonomik yapının oluşması için gerekli görmektedir. Teşebbüs özgürlüğünü gerçekleştirecek, özel teşebbüse hamle yaptıracak siyasi ve bürokratik anlayış değişimini önemseyen Partinin, bu felsefesi eğitim alanında da kendini göstermektedir.

CHP'nin (2015) eğitimin finansmanı konusuna yaklaşımında dikkati çeken husus, özelleşme konusuna temkinli yaklaşmasıdır. Parti bildirgesinde, eğitimde denetimsiz özelleşmeye son vereceğini vurgulamaktadır. Parti bu konuda, “devlet okulları ile özel okullar arasındaki sosyo-ekonomik temelli ayrışmayı azaltacağız” ve “Velilerin, sözleşmeli okullar arasından seçim yapması uygulaması ile öğrencilerin sosyo-ekonomik durum ve inanç üzerinden farklı okullara ayrışmasından kaynaklanan eşitsizlikleri önleyeceğiz” demektedir (s. 111). Buradan CHP'nin özel okulların sosyo-ekonomik eşitsizlikleri belirginleştireceği endişesi taşıdığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Eğitimin, mili gelirden hak ettiği payı alacağını söyleyen CHP (2015), kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payını, OECD ve UNESCO'nun ilgili normlarını esas alarak artıracığını beyan etmektedir. Temel eğitimde okulların kendi bütçelerinin olacağı bir modele geçileceğini belirten CHP, temel eğitim ve ortaöğretimde öğrenci başına yapılacak harcamanın artırılacağı sözünü vermektedir (s. 110). AKP ile CHP'nin okul bazlı bütçe konusundaki görüşlerinin aynı olduğu görülmektedir. Parti programına göre CHP (2008), kamu girişimciliğine veya özelleştirmeye ideolojik olarak bakmamaktadır. Özelleştirmeyi, ancak kamu yararının zorunlu kıldığı durumlarda bir çözüm olarak görmektedir. CHP için özelleştirme bir amaç değildir. Ülke ekonomisinin koşul ve ihtiyacına, ilgili sektör ve kuruluşun niteliğine göre kullanılması gereken bir araçtır.

MHP (2015), özel sektörün eğitim alanına yatırım yapmasına olumlu bakmaktadır. Bu bağlamda, dershanelerin özel okullara dönüşmesini teşvik edeceğini beyan etmektedir. Özel okulların akademik başarı performanslarına göre farklı teşvik unsurları ile desteklenmesi bildirgede yer alan bir başka husustur (s. 194). MHP, esas itibari ile devlet tarafından değil, serbest teşebbüs tarafından yönetilen, dolayısıyla teşebbüs gücünü kısıtlayan değil, teşvik eden bir ekonomi politikasını savunmaktadır (MHP Ar-Ge Merkezi, 2002, s. 49). Bu anlamda, Partinin eğitimde özel sektöre biçtiği rol, ideolojisiyle tutarlılık göstermektedir.

HDP (2015), eğitimi bir kamu hizmeti olarak görmektedir. Eğitimin ücretsiz olarak sağlanacağını söyleyen Parti, okulun ve öğrencilerin temel ihtiyaçlarının okul bütçesinden karşılanacağını, velilerden asla para talep edilmeyeceğini vurgulamaktadır (s. 47). Buradan HDP'nin de tıpkı AKP ve CHP gibi okulların kendi bütçelerinin olacağı bir modeli savunduğu çıkarımı yapılabilir. HDP programında⁷

⁷ <http://www.hdp.org.tr/parti/parti-programi/8>

“kamu mallarının özelleştirilmesine, kamu hizmetlerinin ticarileştirilmesine ve piyasalaştırılmasına karşı olan Partimiz; herkesin eşit, nitelikli, ulaşılabilir, yeterli ve parasız kamu hizmeti alabilmesi için mücadele eder” denmektedir. HDP'nin bu konudaki vaatlerinin, kendi ideolojik tutumuyla tutarlılık gösterdiği söylenebilir.

Öğretim Kadrosu

Seçim bildirgesinde AKP (2015), iktidarları döneminde istihdam edilen 558 bin öğretmenle toplam öğretmen sayısının 911 bine çıktığından; üniversitelerdeki öğretim elemanı sayısının ise 74 binden 142 bine ulaştığından bahsetmektedir. Yeni süreçte, öğretmen yetiştirme alanında önemli dönüşümleri hayata geçirmeyi planlayan Parti, öğretmen genel ve alan yeterliliklerini belirleyerek bu yeterliliklere ilişkilendirilmiş Ulusal Öğretmen Strateji Belgesini hazırlayacağını beyan etmektedir. Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılarak, öğrenci veya mezunları için eğitim fakültesi dışındaki fakültelerde çift anadal veya yandal yapma imkânının sağlanacağına değinilmektedir. AKP, eğitim fakülteleri ile diğer öğretmen adayı yetiştirilen yükseköğretim kurumlarının ve formasyon programlarının öğrenci kontenjanlarının, öğretmen ihtiyaç analizlerine göre belirleneceğini açıklamaktadır. Parti ayrıca, Kamu Personeli Seçme Sınavında bütün alandaki öğretmen adayları için alan sınavı yapılacağını bildirmektedir (ss. 78-79).

CHP bildirgesinde (2015), öğretmenlerle ilgili vaatlerini ‘Toplum Lideri Öğretmenler’ başlığı altında sıralamış, ekonomik güvence ve özlük haklardan atamalara, öğretmen yetiştirmeden niteliğin artırılmasına kadar çeşitli konuları ele almıştır. Öğretmenliği toplumun en saygın mesleklerinden biri haline getireceğini iddia eden Parti, en başarılı öğrencilerin eğitim fakültesi ve bölümlerini tercih etmelerini sağlayacak politikaları hayata geçireceğini açıklamaktadır. Öğretmen yetiştirmeye katkıda bulunan tüm yükseköğretim kurumları ve fakülteleri fiziki, mali ve akademik bakımdan donatmak; formasyon eğitiminde özel ihtiyaçlara sahip öğrencilerin eğitimini de gözetecek bir pedagojik donanımı tüm öğretmenlere kazandırmak, öğretmen yetiştirmede uygulama ve staj olanaklarını artırmak CHP'nin öğretmen yetiştirmeye ilişkin vaatleridir. CHP, öğretmen niteliğinin artırılması için, AB standartları uyarınca “Ulusal Öğretmen Strateji Belgesi”ni yeniden hazırlayıp uygulamayı planlamaktadır. Parti ayrıca yine bu amaçla ilgili olarak, hizmet içi eğitim seminerlerine ağırlık verileceğini, tüm öğretmenlere yüksek lisans ve doktora eğitimi için burs imkanının sağlanacağını bildirmektedir. Öğretmenlerin özlük haklarını özel bir yasayla güvence altına almayı taahhüt eden CHP, ücretli öğretmen uygulamasına son vererek tüm öğretmenleri kadrolu olarak atayacağı sözünü vermektedir. Öğretmenlerin devlet kadroları içerisindeki statüsünü, ek göstergelerini ve ek ders ücretlerini artırma vaatleri de dikkati çekmektedir. Parti öğretmen atamalarında kayırma ve kadrolaşma amaçlı olduğuna inandığı sözlü sınavları kaldırarak başarı ve liyakati esas alacağını belirtmektedir. Atamayı bekleyen öğretmen sorununu kadrolu atamayla çözülmesi, 140 bine yakın öğretmen açığının kapatılması, birleştirilmiş sınıflı okullardaki 50 bine yakın öğretmen açığının kapatılması bildirmede bu konuda ele alınan hususlardandır. CHP ayrıca okul yöneticilerinin ideolojik yaklaşımlarla atanmalarına son verileceğini ve hiçbir öğretmenin üyesi bulunduğu sendikaya göre değerlendirilmeyeceğini vurgulamıştır. CHP bildirgesinde yükseköğretimdeki akademik personel ile ilgili bir takım vaatler de yer almaktadır. Devlet üniversitelerinde görev yapan öğretim elemanlarının ve idari personelin maaşlarının iyileştirilerek AB standartlarına yükseltilmesi bunlardan en dikkat çekici olanıdır. CHP, öğretim elemanlarının uluslararası değişim programlarından yararlanmasını kolaylaştıracağını, araştırma ve eğitim faaliyetlerini siyasi baskıya maruz kalmadan sürdürebilmelerini sağlayacağını söylemektedir (ss. 114-115).

MHP seçim bildirgesinde (2015), öğretmenlerin ek göstergelerinin 3600 olacağını taahhüt etmektedir. Çağın bilgileriyle donanımlı öğretmen ve öğretim üyesi yetiştirilerek bu mesleklerin cazip hale getirilmesinin sağlanacağı dile getirilen bir diğer husustur. Bildirgede, öğretmenlerin terfiinde, değerlendirme yapılırken velilerin ve okul yönetiminin değerlendirmeleri ile öğrencinin başarısının dikkate alınacağı belirtilmektedir. MHP, sözleşmeli ve geçici öğretmenlerin kadroya geçirileceği sözünü vermektedir. Ayrıca, öğretmenlerin özür grubu tayinleriyle ilgili sorunların çözümü kavuşturulacağını, ek ders ücretleri ile eğitim ve öğretim tazminatlarının yükseltileceğini, eğitime hazırlık ödeneğinin artırılacağını vaat etmektedir. Atamayı bekleyen öğretmenlerin kademeli olarak atanacağı vaadi bildirgede dikkati çeken bir konudur. Eğitim fakültelerinin alacağı öğretmen sayılarının ve yeni açılacak programların belirlenmesi için bir planlama yapılacağı, belirtilen bir diğer husustur (ss. 199-200).

HDP bildirgesinde (2015) bu konuyla ilgili olarak, ataması yapılmayan tüm öğretmenlerin atamasının yapılacağı öncelikle vurgulanmaktadır. Bildirgede ayrıca, tüm ücretli öğretmenlerin kadroya alınacakları belirtilerek, eğitim emekçilerinin insanca ve mesleğe yakışır bir ücret almalarının sağlanacağı sözü verilmektedir (s. 48).

Eğitim Ortamları, Teknoloji ve Müfredat

AKP (2015), iktidar olduğu dönemde eğitim alanındaki altyapı ve erişim sorunlarının büyük oranda çözüldüğünü savunmaktadır. Bu bağlamda, yapılan 234 bin yeni derslikle, toplam derslik sayısının 562 bine çıkarıldığı belirtilmektedir. Önümüzdeki dönemde partinin öncelik vereceği alanlardan birinin “Eğitimde Kalite” olacağı vurgulanmakta, bu amaç doğrultusunda “Eğitim Kalite Endeksi” hazırlanacağı bildirilmektedir. Bildirgeye göre, müfredat düzenli aralıklarla gözden geçirilecektir. Müfredatın bilgi yüklemekten ziyade öğrenciyi hayata hazırlayan, öğrenmeyi öğreten, yeteneklerini ortaya çıkaran, temel becerileri veren, özgüveni pekiştiren, evrensel değerleri aktaran bir içeriğe sahip olması yönünde çalışılacaktır. Müfredatın bilgi teknolojileri destekli öğretime uygun hale getirilerek eğitsel e-içeriklerin genişletilmesi sağlanacaktır. Dijital içerikle zenginleştirilmiş etkileşimli eğitim-öğretim sistemi yaygınlaştırılacaktır. Kazanımlara yönelik hazırlanmış video çekimlerinden oluşan öğretim materyalleri yaygınlaştırılacaktır. Oyun tabanlı öğrenme etkin hale getirilecektir. Mobil öğrenme sistemleri geliştirilecek; sosyal medyanın öğrenme aracı olarak etkin bir biçimde kullanılması sağlanacaktır. Konular ve kazanımlar bazında durum tespiti yapan bilişim sistemleri yaygınlaştırılacaktır. Birlikte problem çözmeye dayalı ve proje tabanlı öğrenmeyi teşvik eden eğitim teknolojileri yaygınlaştırılacaktır. Öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri etkin bir şekilde sunulacaktır (ss. 76-78).

AKP (2015), öğrencileri bilgi toplumuna hazırlama hedefi çerçevesinde başlatılan FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) projesi aracılığıyla eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacağını taahhüt etmektedir. Eğitimde fiziki mekânların önemine vurgu yapan Parti, eğitim mekânlarının yenilikçiliği teşvik edecek, erişilebilir, işlevsel ve yerel mimariye uygun bir yapıda ve yeterli oyun, spor ve kültürel alanlara sahip fonksiyonel mekânlar olarak tasarlanacağını belirtmektedir. Eğitim ortamlarını, öğretim materyallerini ve eğitim-öğretim uygulamalarını bireysel farklılıkları dikkate alan ve öğrenciyi merkeze alan bir anlayışla düzenleyeceğini ifade eden Parti, program güncelleme çalışmalarının devam edeceğini ve seçmeli ders uygulamasının geliştirileceğini söylemektedir (ss. 83-84)

AKP'nin özellikle müfredat konusunda değindiği en önemli konu seçmeli ders uygulamasının devam etmesidir. Özellikle, Hz. Muhammed'in Hayatı, Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler derslerinin isteğe bağlı seçmeli ders olarak müfredata dahil edilmesi kamuoyunda yoğun tartışmalara yol açmıştı. AKP'nin bu konuda toplumun

bazı kesimlerince ifade edilen endişe ve hassasiyetlere rağmen uygulamaya devam edeceği anlaşılmaktadır.

AKP bildirgesinde (2015), eğitimde sosyal medyanın ve eğitsel e-çeriklerin kullanılması, mobil öğrenme sistemlerin uygulanması ve bilişim sistemlerinin yaygınlaştırılması hususlarına vurgu yapılarak eğitim teknolojileri önemle ele alınmıştır. Bu doğrultuda FATİH Projesi özellikle zikredilmektedir. Eğitimde kalitenin artırılması amacıyla yönelik kalite endeksinin hazırlanma tasarısı bu konuda atılması planlanan somut bir adım olarak değerlendirilebilir. Partinin ayrıca, eğitim-öğretim uygulamalarını bireysel farklılıkları dikkate alan, öğrenci merkezli bir anlayışla düzenleme vaadi (ss. 81-83) önemli görülmektedir.

CHP (2015), okulların fiziksel altyapısını geliştirme sözü vererek bu doğrultuda, okul sayısının artırılacağını, derslik sıkıntısını giderileceğini, engelli öğrenciler için altyapı düzenlemelerinin gerçekleştirileceğini ifade etmektedir. Yemekhanesi, geniş bahçesi, spor salonu, güzel sanatlar atölyesi, müzik salonu, toplantı ve tiyatro salonları, kütüphanesi, internet altyapısı olan tam donanımlı okullar inşa etmek Partinin temel önceliklerindedir. CHP'nin okulları engelli öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenleme tasarısı (s. 111) bu konuda öne çıkan bir husustur.

Okulların öğrenciler için güvenli ortamlar haline getirilmesi düşüncesi, CHP bildirgesinde (2015) göze çarpan hususlardan biridir. Parti bu doğrultuda okulda şiddetin önlenmesi konusuna vurgu yapmaktadır. Okul kazalarının önlenmesi için okulların denetimden geçirileceğini söyleyen CHP, diğer partilerin değinmediği bir soruna işaret etmektedir. CHP'nin ayrıca, okul kazalarına karşı öğrencileri sigortalama fikri (s. 112), muhtemel iktidarlar tarafından değerlendirilmesi faydalı bir tasarı olarak görünmektedir.

Okullarda rehberlik servisinin bulunması gerekliliğine dikkat çeken CHP (2015), psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmeni sayısının OECD ülkeleri düzeyine yükseltileceğini belirtmektedir. CHP, tam gün eğitim sayesinde okulda geçen süre içinde öğrenim saatlerinin oranının azalacağını; sportif, sanatsal ve kültürel faaliyetlere daha fazla yer verileceğini söylemektedir (s. 112).

CHP (2015), eğitimde teknolojik uygulamalar konusunda somut planlara değinmemiş, bilgi toplumuyla uyumlu bir müfredatı önem verdiğini belirtmekle yetinmiştir. Temel eğitimin müfredatının bir bütün olarak hazırlanacağını ve okul öncesi eğitimi de içerecek şekilde 9 yıl kesintisiz olarak uygulanacağını açıklayan CHP, öğrencilerin uluslararası PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) değerlendirmelerinde OECD ortalamasına ulaştırılacağını vurgulamaktadır (s. 112). CHP'nin bu konuya yaptığı vurgu oldukça önemlidir. Zira her bir ülkenin eğitim sisteminin 15 yaş grubu gençleri ne denli iyi eğittiğini ölçmede uluslararası bir referans olan PISA Sınavı sonuçlarına göre, 2012 yılında Türkiye, matematik, fen ve okuma becerileri alanlarının tümünde OECD ülkelerinin ortalama puanının altında yer almaktadır. OECD ülkeleri arasında yapılan değerlendirmede Türkiye, matematik ve fen alanlarında son sırada, okuma becerileri alanında ise sondan ikinci sırada bulunmaktadır. PISA'ya katılan 65 ülke içerisinde ise, matematik alanında 44., fen alanında 43. ve okuma becerileri alanında 41. sırada yer almaktadır (Şirin ve Vatanartıran; 2014, s. 17).

Özgürlükçü, eleştirel düşüncüyü temel alan, demokrasi ve bilgi çağı ile uyumlu yeni bir müfredat oluşturulacağını belirten CHP (2015, s. 112), ders kitaplarının gereken niteliklere sahip olacağını, müfredatta kadın erkek eşitliğinin gözetileceğini, felsefe ve demokrasi dersinin tüm okullarda okutulacağını ifade etmektedir. Parti ayrıca, İnkılap Tarihi dersinin liselerde "Cumhuriyet Tarihi Dönemi" olarak, yeni ve zengin bir içerikle okutulmasının planlandığını, güncel küresel sorunlar ve uluslararası gelişmelerin de müfredat kapsamına alınacağını açıklamaktadır (s. 113).

Müfredatta kadın erkek eşitliği konusu sıkça gündeme gelmektedir. Ders kitaplarında cinsiyetsiz ifadeler yer verilmesi gerektiği, sosyal ve mesleki rollerde eşitliğin gözetilmesi gerektiği, kadının görünür hale getirilmesi ve kadın kahramanlara yeterince yer verilmesi gerektiği tartışmalarda sıkça dile getirilen hususlardandır. Bu bağlamda, CHP'nin müfredatta toplumsal cinsiyet eşitliğinin gözetileceği sözü olumlu olarak değerlendirilebilir.

MHP seçim bildirgesine (2015) göre müfredat, milli ve çağın gereklerine uygun bir biçimde planlanacak ve uygulanacaktır. Öğrencilerin farklı zekâ türlerine göre altyapılarını, gelişme potansiyellerini dikkate alan çoklu öğrenim teknikleri uygulanacaktır. Eğitim ortamları, eğitim teknolojileri ve insan gücü olanakları nitelik ve nicelik açısından bilgi toplumunun gerektirdiği standartlara yükseltilecektir. Eğitimin tüm kademelerinde ve özellikle kentlerde sınıf mevcutları 25 öğrencinin altına indirilecek ve zorunlu şartların dışında ikili eğitim uygulamasına son verilecektir. Anaokulundan üniversiteye kadar bütün eğitim kurumları ile kütüphanelerin internet erişimi kolay ve ucuz hale getirilecektir. Bilgi teknolojilerinin eğitim amacıyla üretim ve kullanımı teşvik edilecektir. Eğitim programlarına ilişkin milli yazılım üretilecektir. Çocuklarımızın manevi ve kültürel değerlerimizi özümsemesine yardımcı olacak milli içerik zenginliğine sahip yayın, film ve benzeri eğitim araç ve gereçlerinin üretimi desteklenecek, kullanımı sağlanacaktır. İlköğretimde bilgisayar destekli rehberlik yoluyla öğrenciyi tanıma teknikleri geliştirilecek ve yetenek ağırlıklı değerlendirme yöntemleriyle etkin bir değerlendirme yapılacak, kabiliyetlerin ortaya çıkarılmasına ve mesleğe yönlendirmeye yardımcı olması amacıyla seçmeli derslere ağırlık verilecektir (ss. 194-196).

Görüldüğü gibi MHP, parti ideolojisine uygun bir biçimde, milli bir müfredata, manevi ve kültürel değerlerin özümsemesine yardımcı milli içerikli eğitim araç ve gereçlerine vurgu yapmaktadır. Ayrıca, eğitim programlarına ilişkin 'milli yazılım' üretimi Partinin seçmene sunduğu projelerden biridir.

HDP seçim bildirgesinde (2015), mevcut derslik sayısının 2 katına çıkarılacağını, sınıf mevcudunun yarıya düşürüleceğini belirtmektedir. Bütün okullarda tekli eğitim sistemine geçileceği söylenmektedir. Eğitim sisteminin toplum ve doğayla bütünleşik ve ekolojiyi temel alarak yeniden yapılandırılacağını belirten HDP, çevre duyarlılığı konusunda diğer partilerden ayrılmaktadır. Parti, "eğitim müfredatı, ders kitapları ve diğer materyaller tekçi, cinsiyetçi ve şoven içerikten arındırılacaktır" diyerek (ss. 47-48), özellikle ırkçı ve şoven ideolojiye karşı tutumunu ortaya koymaktadır.

Eğitimde Toplumsal Cinsiyet

AKP (2015), iktidarı döneminde özellikle kız çocuklarının okullaşma oranında ve ortalama eğitim süresinde artış sağlandığını belirtmektedir (s. 77). Kız çocuklarının okullaşma oranlarını artırmak amacıyla başlatılan şartlı eğitim yardımının sürdüğünü ifade eden Parti, bu konuda ilave teşvik mekanizmalarını da hayata geçirmeyi vaat etmektedir. AKP, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde yürütülen, "Haydi Kızlar Okula", "Baba Beni Okula Gönder", "Kardelenler" gibi kampanyalar ve "Temel Eğitime Destek Projesi", Kız Çocuklarının Okullaşmasının Artırılması Projesi" gibi projelerle; kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesini hedeflediğini açıklamaktadır (AKP, 2015, s. 111).

CHP Seçim Bildirgesinde (2015) "Eğitim politikalarında kadın erkek eşitliğinin sağlanmasını ve kadınların toplumsal konumunun iyileştirilmesini hedef alacağız" denmektedir (s. 111). Karma eğitimden ödün vermeyeceğini bildiren CHP (2015, s. 111), müfredatın kadın erkek eşitliğini gözetecek şekilde yeniden düzenleneceğini, çocuk desteklerinin sürdürülmesinin, kız çocuklarının okula gönderilmesi şartına bağlanarak kızların okullaşma oranının yükseltileceğini belirtmektedir (s. 74). Parti,

Aile Sigortası kapsamında verilecek eğitim desteklerini kız çocuklarının okula gönderilmesi ön koşuluna bağlayacağını söylemektedir (s. 115).

CHP seçim bildirgesinin (2015), “Eğitimde Eşit Fırsat” başlığı altında, kız çocuklarının örgün eğitim içinde kalmasını ve bir yıl okul öncesi eğitim dahil olmak üzere 13 yıllık zorunlu eğitimin eşit koşullarda tamamlanmasını sağlayacağını taahhüt etmektedir. Parasız yatılı okullarda ve üniversite yurtlarında, kontenjanları cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldıracak şekilde düzenleyeceğini söyleyen Parti, eğitim sisteminde kadınların toplumsal cinsiyet rollerine göre değil, bireysel beceri ve isteklerine göre yönlendirilmelerine vurgu yapmaktadır. CHP, bu konuda son olarak, eğitimi yarıda bırakmak zorunda kalmış her kadına, eğitimini tamamlaması için fırsat tanıyacağı ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığına yol açan söylemleri eğitim müfredatından çıkaracağı sözünü vermektedir (s. 84).

Seçim bildirgesinde, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarına önem vereceğini açıklayan MHP (2015), kız çocuklarının okullaşma oranını artırmaya yönelik teşvik politikalarının yaygınlaştırılacağını vaat etmektedir. Eğitimin tüm kademelerindeki yönetici, öğretmen ve öğreticilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilinçlendirileceğini belirten MHP, ders kitapları ve eğitim materyallerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren ifadelerin yer almayacağını altını çizmektedir (s. 189).

“Eğitimde ayrımcılığa ve cinsiyetçiliğe son vereceğiz” diyen HDP (2015), dezavantajlı ve ezilen cinsiyet gruplarının, sosyal sınıfların, halkların ve engellilerin üniversite eğitiminden eşit olarak yararlanabilmeleri için pozitif ayrımcılık ve kota politikası uygulanacağını bildirmektedir. Seçim bildirgesinde, “Eğitim kurumlarında kadınların ve LGBT’lerin her türlü baskı, şiddet, dışlanma, görmezden gelmeye maruz kalmalarını engelleyecek karar ve uygulamalar esas alınacaktır” diyen Parti, toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin zorunlu ders olarak müfredata ekleneceğine söz vermektedir (s. 21).

Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği, ülkemizde belirli zamanlarda gündeme gelen ve tartışılan konulardan biridir. Bu ilgi asıl olarak, eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en açık tezahürü olan kızların eğitime erişim hakkına odaklanmaktadır. Türkiye’de hükümetlerin uyguladıkları bazı politikalar sonucu kızların eğitime erişiminde kimi ilerlemeler kaydedilmiş olmakla birlikte, eğitim sisteminin barındırdığı çok boyutlu eşitsizlik ve ayrımcılık sürmektedir. Bu nedenle, eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği sorunu, kızların okullaşmasındaki artışa ya da kızların daha başarılı olduğuna bakarak açıklanamaz. Eğitim sistemleri hala gerek okulda sunulan bilgi süreçleri aracılığıyla, gerekse okulun sunduğu kültürel iklim içerisinde, egemen cinsiyetçi kalıp yargıların ve değerlerin yeniden üretiminde rol oynamaktadır. Ayrıca araştırmalar gösteriyor ki, okullar açıkça toplumsal cinsiyet eşitliği politikasını sürdürdüğü zaman bile, hegemonik erkeklik ve kadınlık kültürünü güçlendirmekten kaçınıyor. Dahası çoğu kez, okullardaki toplumsal cinsiyet eşitliği söylemi kızların ikincilleşmesini ve marjinalleşmesini maskeleyebiliyor. Müfredat cinsiyetçilikten arındırılabilirse bile, gizli müfredat “iyi, sessiz ve başarılı kız” ve “sert, asi ve delikanlı” gibi basmakalıp imajlar okul söyleminde, bazı öğretmenlerin tutumlarında, okullardaki kültürel ortam ve etkinliklerde ortaya çıkabiliyor (Sayılan, 2012, s. 14).

Partilerin eğitimde toplumsal cinsiyet konusuna yaklaşımlarına baktığımızda, AKP, CHP ve MHP’nin kızların okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik teşvik politikalarına değindikleri görülmektedir. AKP’nin bu noktada sadece kızların okula erişim hakkına odaklandığı söylenebilir. CHP ve MHP, müfredatta ve diğer eğitim süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren unsurların kaldırılacağına vurgu yaparken, HDP’nin bu konuya bir ders olarak müfredatta yer verme tasarısı göze çarpmaktadır. HDP’nin bu konuyu ele alırken, LGBT’leri (lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel) göz ardı etmemesi diğer partilerle arasında önemli bir farklılık yaratmaktadır.

Ölçme ve Değerlendirme

Eğitimde ölçme ve değerlendirme konusunda AKP (2015) öncelikle, Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavının (TEOG) uygulanmasına devam edileceğini açıklamaktadır. Parti ayrıca, ortaokul sekizinci sınıfta yapılan merkezi ortak sınavların geliştirilerek eğitim sisteminin performansının izlenmesi ve değerlendirilmesinde de kullanılacağını belirtmektedir. AKP, Kamu personeli Seçme Sınavında (KPSS) bütün alanlardaki öğretmen adayları için alan sınavı yapmayı planlamaktadır. Üniversite giriş sisteminin öğrencilerin gerçek performansını dikkate alan ve sınav stresini en aza indirecek bir yaklaşımla tekrar formüle edilmesi ve öğrencilerin üzerindeki sınav baskısını azaltmak amacıyla yükseköğretime geçişteki sınavların yılda birden çok yapılması (s. 79) Partinin bu konuda dikkati çeken tasarılarıdır.

CHP (2015), mevsimsel tarım işçiliğinin yoğun olduğu bölgelerde, sınavları kaçıran öğrenciler için telafi imkânı sunacağını söylemektedir. Özellikle emek yoğun tarımsal faaliyetlerde çocukların işgücü olarak kullanıldığı kırsal kesimlerde, bu uygulamanın olumlu bir adım olacağı söylenebilir. Akademik liselerde, Merkezi Lise Bitirme Sınavı'nı (MLBS) uygulamaya koyacağını belirten CHP, ilköğretimi başarıyla bitiren öğrencilerin ise, öğretmenlerinin değerlendirmeleri ve ebeveynlerinin onayıyla meslek liselerine sınavsız girişine olanak sağlanacağını ifade etmektedir. Parti ayrıca, mesleki ortaöğretimden mesleki yükseköğretime geçişi tamamen sınavsız yapacağını ve iki yıllık meslek yüksekokulu mezunlarının, ayrılan kontenjanlar dahilinde, mesleki ve teknik eğitim fakültelerindeki lisans programlarına sınavsız olarak dikey geçişlerine olanak tanıyacağını vaat etmektedir (s. 117).

Ortaöğretimin son yılında aynı nitelikte iki yerleştirme sınavı yaparak öğrencilerin üniversiteye yerleştirme puanının bu sınavlar arasında en başarılı oldukları sınava göre belirleneceğini belirten CHP'nin (2015, s. 119) bu tasarısı, AKP'nin yılda birden çok sınav uygulama planıyla benzeşmektedir.

CHP'nin (2015) bu konuda en çok dikkat çeken vaatlerinden biri, öğretmen atamalarında sözlü sınavın kaldırılmasıdır (s. 115). Atamalarda sözlü sınav uygulanmasına dair düzenlemenin haksızlığa, torpil ve kayırmaya yol açacağına ilişkin öğretmen adaylarında oluşan endişe düşünüldüğünde, Partinin bildirgesinde bu konuyu ele alması anlamlı görünmektedir.

MHP (2015), sınav sistemlerinin örgün eğitim programlarına paralel hale getirileceğini, dershanelerin ilk ve ortaöğretim kurumlarının işlevlerini üstlenmesinin önleneceğini söylemektedir. MHP'nin bu konudaki en önemli sözü, üniversiteye giriş sınavının kaldırılmasıdır. Parti, üniversiteye giriş sınavının kaldırılarak yerine, ortaöğretim başarısını ve orta öğretim sonunda yapılacak "olgunlaşma sınavı"nı esas alan, fırsat eşitliğini ve adaleti gözetilen bir geçiş sisteminin uygulanacağını taahhüt etmektedir (s. 194).

HDP seçim bildirgesinde eğitimde ölçme ve değerlendirme konusuna değinmemiştir. Ancak Parti Programı⁸ incelendiğinde, HDP'nin eğitim sisteminin tüm kademelerinde geçişlerin sınavsız olmasını savunduğu görülmektedir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Demokrasinin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partiler, toplumsal, ekonomik, kültürel alanlar başta olmak üzere ülkeye dair birçok soruna yönelik çözüm önerilerini ve iktidar oldukları takdirde gerçekleştirecekleri vaatlerini hazırladıkları seçim bildirgeleriyle kamuoyuna duyurmaktadırlar. Seçim bildirgelerinde yer alan konuların ele alınış tarzı partilerin genel siyaset anlayışları hakkında ipucu vermekte ve bir

⁸ <http://www.hdp.org.tr/parti/parti-programi/8>

ölçüde de ideolojilerini yansıtmaktadır. Seçim bildirgelerinde ele alınan temel konulardan biri de eğitimidir. TBMM’de grubu bulunan siyasi partilerin eğitim konusundaki yaklaşımları, görüşleri, politika önerileri ve vaatleri, 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde kamuoyuna açıkladıkları seçim bildirgeleri çerçevesinde karşılaştırıldığında ortaya çıkan durum şu şekilde değerlendirilebilir:

Siyasi partilerin, seçim bildirgelerinde eğitime ayırdıkları yere bakıldığında, AKP ve CHP’nin konuya 14’er sayfa ayırdığı görülmektedir. Ancak AKP’nin eğitime ayırdığı bu 14 sayfanın 4 sayfasında Partinin iktidar olduğu süre boyunca bu konuda yapılmış olan hizmetlerden bahsedilmektedir. MHP konuya 8 sayfa, HDP ise 2 sayfa yer vermiştir. Bildirgelerin toplam sayfa sayısına göre bir oranlama yapıldığında, CHP’nin, bildirgesinin % 6,9’unu, HDP’nin % 3,8’ini, AKP’nin % 3,7’sini, MHP’nin ise % 3,1’ini eğitime ayırdıkları tespit edilmektedir.

Ülkemizde son yıllarda en çok tartışılan konulardan biri *anadilde eğitimidir*. AKP ve CHP son seçim bildirgelerinde bu konuya değinmemişlerdir. Gerek AKP’nin gerekse CHP’nin son seçim bildirgelerinde bu konuya yer vermemiş olmaları, hassas olarak değerlendirilen bu konuda bir tartışma zemini yaratmaktan kaçınma niyeti olarak okunabilir. MHP, ideolojisiyle tutarlı olarak milliyetçi düşünce sistematığının milli dil kavramına vurgu yapmakta, eğitimin her kademesinde eğitim dilinin Türkçe olduğunu ve Türkçe dışında başka bir dilde anadilde eğitim yapılamayacağını savunmaktadır. HDP ise, eğitim sisteminin anadili temelinde çok dilli hale getirileceğini söyleyerek bu konuda kamuoyunca bilinen siyasi düşüncesiyle uyumlu bir vaatte bulunmakta, ideolojik bir tutarlılık sergilemektedir.

Zorunlu temel eğitim konusunda AKP, yeni bir politika önerisi sunmamıştır. Bu yüzden AKP’nin iktidar olmayı sürdürdüğü takdirde 4+4+4 zorunlu temel eğitim uygulamasını sürdüreceği düşünülebilir. CHP bir yıl okul öncesini zorunlu eğitime dahil ederek, 1+8+4 eğitim sistemini uygulayacağını, dolayısıyla 13 yıllık zorunlu eğitimi hayata geçireceğini vaat etmektedir. CHP’nin, 4+4+4 sisteminin, ideolojik ve siyasi amaçlarla, imam hatip okullarının önünü açmak için, laiklik ilkesini zedeleyici bir düşünceyle gündeme getirildiği yönündeki görüşleri doğrultusunda, bu konudaki ilgili yasayı değiştireceği söylenebilir. MHP de, CHP’ye benzer bir şekilde okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilerek zorunlu eğitimin süresinin 13 yıla çıkarılacağını söylemektedir. 4+4+4 sisteminin ideolojik amaçlarla okulları ayrıştırdığını ve laiklik ilkesini ortadan kaldırdığını savunan HDP, bildirgesinde somut bir alternatif öneri sunmamıştır.

Okul öncesi eğitim konusunda AKP, okul öncesi eğitime erişim imkânı olmayan ailelerin teşviklerle destekleneceğini taahhüt etmektedir. Ancak Parti bu teşviklerin miktarı veya niteliği hakkında bir açıklama yapmamıştır. CHP okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilerek okullaşma oranının % 100’e çıkarılacağını belirtmiş, konuya ilişkin ayrıntıya girmemiştir. MHP’nin bu konudaki yaklaşımı CHP’ninkiyile örtüşmektedir. MHP ek olarak özel sektörün olanaklarından da istifade edileceğini belirtmektedir. HDP’nin her mahalleye 7/24 hizmet veren anaokulu ve kreş vaadi, çalışan sayısına göre kreş kapasitelerinin düşük olması ve vardiyalara uygun olmayan çalışma saatleri göz önüne alındığında dikkat çekici bulunabilir.

İlköğretim konusunda, AKP, CHP ve MHP ikili öğretime son verip tam gün eğitime geçme konusunda aynı fikirdedirler. İkili öğretimin MEB’in 2010 – 2014 Stratejik Planı’nda ‘eğitimin zayıf yönü’ olarak nitelenmiş olması (MEB, 2009, s. 59), her üç partinin de yaklaşımlarının isabetli olduğunu düşündürmektedir. AKP ve CHP’nin ayrıca “En iyi okul eve en yakın okuldur” ilkesinde de uzlaştıkları görülmektedir. HDP seçim bildirgesinde özel olarak ilköğretimle ilgili bir husus veya görüş yer almamaktadır. Zira Parti, bildirgesinde ele aldığı tüm konularda olduğu gibi eğitimle ilgili de kendi felsefi ve ideolojik perspektifini yansıtan genel yaklaşımlarda ve değerlendirmelerde bulunmuştur.

Ortaöğretim konusunda AKP öncelikle, kamuoyunda uzun süre tartışılan seçmeli ders uygulamasına devam edileceğini beyan etmektedir. Ortaöğretimde okullar arasındaki kalite farklılıklarını asgari seviyeye indirmek Partinin bir başka hedefidir. CHP ortaöğretimi akademik ve mesleki olarak iki kısma ayırmayı planlamaktadır. Farklı okul türleri arasındaki kalite uçurumlarını gidermeyi amaçlayan Partinin bu konuda AKP ile aynı düşüncede olduğu görülmektedir. Mevcut sistemde, çocukların erken yaşta meslek seçimine zorlandığını düşünen CHP, meslek eğitimi dokuz yıllık (8+1) temel eğitim tamamlandıktan sonra, ortaöğretim aşamasında başlatmayı tasarlamaktadır. CHP'nin bu şekilde, imam hatip okullarına yönelecek öğrencilerin de kendi özgür iradeleriyle, kapsamlı bir değerlendirmeden sonra kararlarını vereceklerini düşünüyor olması mümkündür. MHP ortaöğretim konusuna çok kısa ve soyut bir şekilde değinmiş, HDP bu konuyu ele almamıştır. CHP'nin diğer partilere oranla ortaöğretim konusuna daha geniş yer ayırdığı ve konuya ilişkin tasarılarının daha açık ve somut olduğu görülmektedir.

Yükseköğretim konusunda yükseköğretim reformunu hayata geçireceği sözünü veren AKP, üniversite özerkliğini merkeze alan yeni bir yükseköğretim çerçeve yasası hazırlayacağını bildirmektedir. AKP'nin, YÖK'ü kaldırmak yerine, kurulu koordinasyon sağlayan ve standart belirleyen bir yapıya kavuşturmayı amaçlayan yeni bir yasa hazırlama niyetinde olduğu anlaşılmaktadır. MHP, YÖK konusunda AKP ile tamamen aynı çizgidedir. CHP ve HDP ise YÖK'ün kaldırılacağı sözünü vermektedirler. AKP ile MHP, üniversitelerin buldukları yörelerin potansiyellerine uygun şekilde uzmanlaşmaları gerektiği düşüncesindedirler. Bu iki partinin ayrıca, özel üniversite kurulmasının teşvik edilmesi hususunda da aynı yaklaşıma sahip oldukları görülmektedir. AKP, CHP ve MHP akademik personel ihtiyacının giderilmesi ve niteliklerinin artırılması gerekliliği konusunda mutabıktırlar. MHP diğer partilerden farklı olarak rektör seçimleri konusuna değinmiş, bildirgesinde seçim için iki aşamalı bir sistem öngörmüştür. HDP'nin, burs ve katkı payı ödemelerinin karşılıksız olacağına, ikinci öğretimdeki katkı payları ve öğrenim ücretlerinin kaldırılacağına yönelik vaatleri öğrenciye maddi anlamda olumlu yansıtacak somut adımlar olarak değerlendirilebilir. CHP'nin üniversitelerin mali ve idari özerkliğine ve siyasi baskıdan arınmış demokratik yönetime yaptığı vurgunun diğer partilere oranla daha belirgin olduğu söylenebilir. Partilerin bildirgelerinde yükseköğretimi diğer konulara nazaran daha geniş ele aldıkları görülmektedir.

Partilerin *din eğitimi* konusundaki yaklaşımları, kendi ideolojik tutumları ve toplum tahayyülleriyle örtüşmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM), zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi nedeniyle Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (AİHS) ihlal ettiği yönündeki kararına rağmen AKP iktidarının bu konuda yasal bir adım atmaması, Partinin bu dersin zorunlu olarak okutulmasında ısrarcı olduğu yönündeki tahminleri kuvvetlendirmektedir. CHP, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini seçmeli olarak düzenleyeceğini ve farklı inanç gruplarının din eğitimi taleplerini karşılamak için gerekli düzenlemelerin yapılacağını vurgulamaktadır. MHP din eğitiminin okullarda devlet eliyle verilmesi fikrindedir. Buradan, MHP'nin zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi uygulamasının devamından yana olduğu izlenimi edinilmektedir. HDP seçim bildirgesinde din eğitimiyle ilgili bir husus yer almamaktadır. Ancak HDP'nin, zorunlu din dersinin kaldırılması yönündeki parti politikası bilinmektedir.

Eğitimin yönetimi konusuna bakıldığında AKP, CHP ve HDP'nin değişen derecelerde de olsa *yerinden yönetim (yerelleşme) ilkesini* savundukları görülmektedir. MHP ise bildirgesinde bu konuya yer vermemiştir. Partilerin eğitim sisteminin merkezi biçimde yönetilmesine ilişkin problemleri sıklıkla tartışsalar bile bu konuda gerçekçi ve elle tutulur bir model geliştiremedikleri görülmektedir.

Eğitim destekleri (öğrenciye destek) konusunda AKP'nin şartlı eğitim yardımları, ücretsiz ders kitabı temini, özel okullarda öğrenim gören öğrencilere verilen parasal destek, kredi ve burs imkânları gibi hizmetlere devam edeceği anlaşılmaktadır. Parti ayrıca, okul öncesi eğitimde erişim imkânına sahip olmayan ailelere teşvik uygulanacağını vaat etmektedir. CHP şartlı eğitim yardımı ve öğretim araç – gereçlerinin ücretsiz temini konusunda AKP ile aynı noktadır. CHP'nin bu konuda yeni bir takım projeleri de bulunmaktadır. CHP, uygulamayı planladığı “Aile Sigortası Programı” kapsamında zorunlu eğitim için yoksul öğrencilere aylık 240 TL eğitim desteği vereceğini taahhüt etmektedir. Parti bunun yanında, öğrencileri okul kazalarına karşı sigortalayacağını da açıklamaktadır. Tam gün eğitim uygulamasında çocuklara sıcak öğle yemeği verilmesi CHP'nin tasarılarından biridir. MHP de tıpkı AKP ve CHP gibi eğitimde bazı teşvikler uygulayacağından bahsetmektedir. MHP, “Eğitim Destek Hesabı Projesi” ile öğrenciye destek konusunda somut bir plan ortaya koymaktadır. HDP ise, tıpkı CHP gibi tekli (tam gün) eğitim sitemine geçilerek öğrencilere yemek verileceğini vurgulamaktadır.

Parti programında, piyasa ekonomisinden yana olduğunun altını çizen, özelleştirmeyi daha rasyonel bir ekonomik yapının oluşması için gerekli gören AKP'nin, *eğitimin finansmanı* konusundaki yaklaşımı özel sektörün eğitime yatırım yapmasının teşvik edilmesi yönündedir. Bu konuda parti ideolojisi ile tutarsızlık gösteren bir durum olmadığı söylenebilir. CHP'nin, eğitimin finansmanı konusuna yaklaşımında dikkati çeken husus, özelleşme konusuna temkinli yaklaşmasıdır. Zira Parti bildirgesinde, eğitimde denetimsiz özelleşmeye son vereceğini vurgulamaktadır. Esas itibari ile devlet tarafından değil, serbest teşebbüs tarafından yönetilen, dolayısıyla teşebbüs gücünü kısıtlayan değil, teşvik eden bir ekonomi politikasını savunduğunu ifade eden MHP, bununla tutarlı olarak, özel sektörün eğitim alanına yatırım yapmasına olumlu bakmaktadır. HDP ise, eğitimi bir kamu hizmeti olarak görmektedir. Nitekim Parti, kamu hizmetlerinin ticarileştirilmesine ve piyasalaştırılmasına karşı olduğunu ifade etmektedir.

Öğretim kadrosu konusunda AKP, öğretmen genel ve alan yeterliliklerini belirleyerek bu yeterliliklere ilişkilendirilmiş “Ulusal Öğretmen Strateji Belgesini” hazırlayacağını beyan etmektedir. Formasyon programlarının öğrenci kontenjanlarının, öğretmen ihtiyaç analizlerine göre belirlenmesi, Kamu Personeli Seçme Sınavında bütün alandaki öğretmen adayları için alan sınavı yapılması Partinin diğer tasarılarıdır. CHP de AKP gibi “Ulusal Öğretmen Strateji Belgesini” hazırlamayı planlamaktadır. CHP'nin öğretim kadrosu konusunu bildirgesinde kapsamlı olarak ele aldığı söylenebilir. Parti bildirgesinde, öğretmenlerin ekonomik güvenceleri ve özlük hakları, hizmet içi eğitim ve lisansüstü eğitim olanakları, ücretli öğretmen uygulamasına son verilmesi, öğretmen açığının kapatılması, öğretim elemanı maaşlarının iyileştirilmesi gibi konulardaki tasarılarını açıklamaktadır. MHP de CHP gibi sözleşmeli ve geçici öğretmenlerin kadroya geçirileceği sözünü vermektedir. Yine CHP ile benzer şekilde MHP, öğretmen ve öğretim elemanı kadrolarının maddi ve manevi olarak cazip hale getirileceğini söylemektedir. HDP, ataması yapılmayan tüm öğretmenlerin atamasının yapılacağını ve tüm ücretli öğretmenlerin kadroya alınacağını vurgulamaktadır. HDP'nin bu vaatleri CHP ve MHP'ninkilerle aynıdır.

Eğitim ortamları, teknoloji ve müfredat konusuna bakıldığında AKP'nin, müfredatın düzenli olarak gözden geçirileceğinden, dijital içeriklerle zenginleştirilmiş etkileşimli bir sistemin hayata geçirileceğinden, seçmeli ders uygulamasına devam edileceğinden bahsettiği görülmektedir. Okulların fiziksel durumlarının iyileştirilmesine bütün partiler bildirgelerinde değinmiştir. CHP bu konuda özellikle ülke olarak PISA sınavlarında OECD ortalamasına ulaşmamızın önemi üzerinde durmuştur. MHP milli bir müfredat vurgusu yapmaktadır. Eğitim programlarına ilişkin ‘milli yazılım’ üretimi Partinin seçmene sunduğu ilgi çekici bir projedir. HDP, eğitim sisteminin ekolojisi

temel olarak yapılandırılması fikrindedir. Müfredatın tekçi, cinsiyetçi, şoven içerikten arındırılacağı vaadi HDP'nin temel felsefesini yansıtmaktadır.

Siyasi partilerin eğitimde teknoloji kullanımına yönelik siyasalarında pedagojik bir bakış açısı ortaya koymaları ve teknolojiyi yalnızca eğitim araç ve gereçleri olarak değerlendirmemeleri gerekmektedir.

Partilerin *eğitimde toplumsal cinsiyet* konusuna yaklaşımlarına baktığımızda, AKP, CHP ve MHP'nin kızların okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik teşvik politikalarına değindikleri görülmektedir. AKP'nin bu noktada sadece kızların okula erişim hakkına odaklandığı söylenebilir. CHP ve MHP, müfredatta ve diğer eğitim süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren unsurların kaldırılacağına vurgu yaparken, HDP'nin bu konuya bir ders olarak müfredatta yer verme tasarısı göze çarpmaktadır. HDP'nin bu konuyu ele alırken, LGBT'leri (lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel) göz ardı etmemesi diğer partilerle arasında önemli bir farklılık yaratmaktadır.

Eğitimde ölçme ve değerlendirme konusunda AKP, TEOG sınavının uygulanmasına devam edileceğini, KPSS'de bütün alanlardaki öğretmen adayları için alan sınavı yapılacağını açıklamaktadır. AKP'nin yükseköğretime geçişteki sınavların, öğrencilerin üzerindeki sınav baskısını azaltmak amacıyla yılda birden çok uygulanması düşüncesi, CHP'nin bu konudaki fikriyle benzeşmektedir. CHP, akademik liselerde, Merkezi Lise Bitirme Sınavı'nı (MLBS) uygulamaya koyacağını, ayrıca, ilköğretimi başarıyla bitiren öğrencilerin, öğretmenlerinin değerlendirmeleri ve ebeveynlerinin onayıyla meslek liselerine sınavsız girişine olanak sağlanacağını ifade etmektedir. Parti ayrıca, mesleki ortaöğretimden mesleki yükseköğretime geçişi tamamen sınavsız yapacağını ve iki yıllık meslek yüksekokulu mezunlarının, ayrılan kontenjanlar dahilinde, mesleki ve teknik eğitim fakültelerindeki lisans programlarına sınavsız olarak dikey geçişlerine olanak tanıyacağını vaat etmektedir. CHP'nin en çok dikkat çeken vaatlerinden biri, torpil ve kayırmalara yola açtığı düşüncesiyle öğretmen atamalarında sözlü sınavın kaldırılmasıdır. MHP'nin ölçme ve değerlendirme konusundaki en önemli sözü ise, üniversiteye giriş sınavının kaldırılmasıdır. Parti, üniversiteye giriş sınavının kaldırılarak yerine, ortaöğretim başarısını ve orta öğretim sonunda yapılacak "olgunlaşma sınavı"na esas alan bir sistemin uygulanacağını taahhüt etmektedir. HDP seçim bildirgesinde eğitimde ölçme ve değerlendirme konusuna değinmemiştir. Ancak Parti Programı incelendiğinde, HDP'nin eğitim sisteminin tüm kademelerinde geçişlerin sınavsız olmasını savunduğu görülmektedir.

Partilerin ölçme ve değerlendirme alanındaki sorunların çözümüne yönelik popülist bir söylem benimsedikleri ve daha çok yükseköğretime geçişle ilgili problemlere odaklandıkları görülmektedir. Ölçme ve değerlendirmenin bir sıralama veya eleme aracı olarak ele alınmaması gerektiği açıktır.

Siyasi partilerin eğitime ilişkin görüş ve vaatlerinin değerlendirildiği bu çalışmada, partilerin eğitim konusuna yaklaşımlarında, savdukları siyasal ideolojilerin ve kimliklerini belirleyen unsurların ön plana çıktığı belirlenmiştir. Siyasi partilerin eğitim felsefelerindeki benzerlikler veya farklılıklar, ideolojik olarak benzeştikleri ve ayrıştıkları noktaları yansıtmaktadır. Oysa partilerin eğitim politikalarının siyaset odaklı değil pedagojik temelli olması, bilimsel verilere dayanması büyük önem arz etmektedir. Eğitimin ideolojik bir yaklaşımla bireyi şekillendirme aracı olarak telakki edilmesi bir takım toplumsal sorunlara temel hazırlamaktadır.

Siyasi partilerin seçim bildirgelerinde genel olarak özensiz ve stratejik planlamaya dayanmayan ısmarlama metinlerden oluşan bir tablo görülmektedir. Partiler, vaatlerini somut projelere dayandırmaktan ziyade genel ve soyut ifadelerle yetinmişlerdir. Partilerin, eğitim politikalarını ve stratejilerini belirlerken makro düzeyde bir yaklaşımın yanı sıra çocuğu / öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımı da

esas almaları faydalı olacaktır. Eğitim politikalarında daha çok ekonomi temelli bir yaklaşımın sergilendiği, eğitimin rekabet, büyüme, iş gücü ve istihdamla ilişkisine ağırlık verildiği dikkati çeken bir husustur. Bu durumla ilişkili olarak Duran (2010), eğitimin günümüzde ekonomi politikalarının temel amacı haline gelmesinin çocukların geleceğini ekonomik bir metaya dönüştürdüğünü ve eğitimin insan doğasına aykırı bir değer haline gelmiş olmasının sendromunun tüm toplumu sardığını düşünmektedir (s.s. 233-234).

Eğitim konusu temel alındığında, CHP seçim bildirgesinin diğer partilerinkine nazaran kısmen daha titiz bir çalışmanın ürünü olduğu, somut vaatlere daha fazla yer verildiği söylenebilir. MHP seçim bildirgesinde somut projeler olmakla birlikte genel ve soyut yaklaşımların ağırlıkta olduğu görülmektedir. AKP bildirgesinde ise, partinin iktidar olduğu süre boyunca eğitimle ilgili yapılmış olan hizmetler aktarılmış, önümüzdeki döneme dair tasarılar genel ve genellikle soyut ifadelerle dillendirilmiştir. HDP bildirgesinde ele aldığı tüm konularda olduğu gibi eğitimle ilgili de çoğunlukla, kendi felsefi ve ideolojik perspektifini yansıtan genel yaklaşımlarda ve değerlendirmelerde bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- Aliefendioğlu, Y. (1999). Siyasal Partiler ve Sivil Toplum Örgütleri. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 16, 95-115.
- Altıntaş, H. (2003). Türk Siyasal Sisteminde Siyasal Partiler ve Kentleşmenin Kutuplaşma Sürecine Etkileri. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 3(5), 1-31.
- AKP Parti Programı. (2002a). Erişim Tarihi: 17 Nisan 2015, Ağ Sitesi: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_internet.arama?q=AKP%20progr
- AKP Kalkınma ve Demokratikleşme Programı. (2002b). Erişim Tarihi: 05 Mayıs 2015, Ağ Sitesi: <https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/>
- AKP Seçim Bildirgesi. (2015). Erişim Tarihi: 20 Nisan 2015, Ağ Sitesi: <http://www.akparti.org.tr/upload/documents/2015-secim-beyannamesi-20nisan.pdf>
- Aydın, İ. (1997). *Siyasi Parti ve Hükümet Programlarında Eğitim – Öğretim ve Öğretmenler (1908 – 1997)*. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Berber, Ş. (2001). Türkiye'deki Siyasal Partiler ve Eğitim Politikaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi*, 4, 2, 1-34.
- Bulut, P. ve Güven, S. (2010). Siyasal Parti Programlarında İlköğretim. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 6(2), 281-300.
- CHP Parti Programı. (2008). Erişim Tarihi: 17 Nisan 2015, Ağ Sitesi: <http://www.chp.org.tr/Assets/dosya/chp-program-2015-01-12.pdf>
- CHP Bilim Yönetim ve Kültür Platformu (2013). 4+4+4'ün Bir Yılı. *BYKP Politika Notları*. Erişim Tarihi: 17 Nisan 2015, Ağ Sitesi: http://www.chp.org.tr/Public/1/Yayinlar/bykp-politika-notlari/bykp_444un1yili.pdf
- CHP Seçim Bildirgesi. (2015). Erişim Tarihi: 17 Nisan 2015, Ağ Sitesi: <http://www.yasanacakbirturkiye.com/CHP-SECIM-BILDIRGESI-2015.pdf>
- Çetin, H. (2001). Devlet, İdeoloji ve Eğitim. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 201-211.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası*. Eskişehir: Yükseköğretim Kurulu Yayınları.

- Demir, F. ve Karatepe, Ş. (1989). *Anayasa Hukukuna Giriş*. İstanbul: Evrim Basım Yayım-Dağıtım.
- Duran, H. (2010). Küresel Ekonomik Güçlerin Kültürel Sürekliliğinin Bir Aracı Olarak Eğitim. *Küreselleşme Sürecinde Eğitim Sorunlarının Felsefi Boyutu* (s.s. 227-241). Ankara: Eğitim-Bir-Sen Yayınları.
- Eğitimin Politik Temelleri. (t.y.). Erişim Tarihi: 14 Nisan 2015, Ağ Sitesi: <http://obs.iszu.edu.tr/dosyalar/DersMateryal/%C%9Fitiminpolitiktemelleri.pdf>
- Ergüder, Ü., Şahin, M., Terzioğlu, T. ve Vardar, Ö. (2006). *Yeni Bir Yükseköğretim Vizyonu*. (Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi). Erişim Tarihi: 22 Nisan 2015, Ağ Sitesi: <http://www.oktemvardar.com/docs/Neden.pdf>
- Gökçe, F. (2000). *Değişme Sürecinde Devlet ve Eğitim*. Ankara: Eylül Yayınları.
- Gözler, K. (2012). *Anayasa Hukukuna Giriş: Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*. Bursa: Ekin Yayınları.
- Gündüz, M. ve Gündüz, F. (2007). *Yurttaşlık Bilinci*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Habermas, J. (2002). *Öteki Olmak, Ötekiyle Yaşamak: Siyaset Kuramı Yazıları* (Çev. İlnur Aka). İstanbul: YKY Yayınları.
- HDP Parti Programı. (t.y.). Erişim Tarihi: 18 Nisan 2015, Ağ Sitesi: <http://hdp.org.tr/parti-programi/8>
- HDP Seçim Bildirgesi. (2015). Erişim Tarihi: 18 Nisan 2015, Ağ Sitesi: <http://hdp.org.tr/images/UserFiles/Documents/Editor/HDP%20Se%C3%A7im%20Bildirgesi%20Tam%20Metin.pdf>
- Heywood, A. (2007). *Siyaset*. (Çev. Bekir Berat Özipek). İstanbul: Adres Yayınları.
- İnal, K. (2004). *Eğitim ve İktidar*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Karakaya, İ. (2009). "Bilimsel Araştırma Yöntemleri". Abdurrahman Tanrıoğen (Ed.). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (ss. 57-83). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Keyman, F. (2013). "Türkiye'de Demokrasinin Sorunları". Nihal Boztekin (Ed.). *Demokrasi ve Siyasal Katılım* (ss. 32-38). İstanbul: Ezgi Ofset.
- Kongar, E. (2002). Küreselleşme Bağlamında Türkiye. *Bursa Eczacı Odası Bülteni*, 32, 36-47.
- MEB. (2009). *Milli Eğitim Bakanlığı 2010 – 2014 Stratejik Planı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MHP Ar-Ge Merkezi. (2002). *Türk Siyasetinde Yozlaşma ve Arayış Sürecinde Milliyetçi Hareket Partisi*. Ankara: MHP Ar-Ge Merkezi.
- MHP Parti Programı. (2009). Erişim Tarihi: 17 Nisan 2015, Ağ Sitesi: http://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf
- MHP Seçim Bildirgesi. (2015). Erişim Tarihi: 3 Mayıs 2015, Ağ Sitesi: http://www.mhp.org.tr/usrimg/mhpweb/MHPSecim_Beyannamesi2015ozet.pdf
- Özbudun, E. (1974). *Siyasal Partiler*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Özok, Ö. (2006). *Açış Konuşmaları*. Uluslararası Siyasi Partiler ve Demokrasi Sempozyumu. Ankara: Ankara Barosu Yayınları.
- Özsoy, O. (2007). *Seçim Kazanma Sanatı: Seçim Kazanmanın Altın Kuralları*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.

- Pektaş, E. K. (1997). *Büyük Kent Belediyelerinin Eğitim ve Kültür Hizmetlerine Siyasal Parti İdeolojilerinin Yansımaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Sarı, H. (2008). *Gençlerin Siyasal Tercih Oluşturmalarında Parti Gençlik Kollarının Etkisi: 2005 – 2007 AKP ve CHP Gençlik Kolları'nın Çalışmaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Sayılan, F. (2012). *Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Şimşek, U., Küçük, B., ve Topkaya, Y. (2012). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikalarının İdeolojik Temelleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish and Turkic*, 7(4), 2809-2823.
- Şirin, H. (2008). *Eğitimin Siyasal İşlevleri ve Türkiye'deki Sivil Toplum Örgütlerinin Bu İşlevlere İlişkin Görüşlerinin Analizi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şirin, S. ve Vatanartıran, S. (2014). *PISA 2014 Değerlendirmesi: Türkiye İçin Veriye Dayalı Eğitim Reformu Önerileri*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Şişman, M. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Terkan, B. (2010). Siyasal Partilerin Kadına İlişkin Söylem ve Politikaları (AKP ve CHP Örneği). *Selçuk İletişim*, 6(2), 115-136.
- Teziç, E. (1998). *Anayasa Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Tok, T. N. (2012). Türkiye'deki Siyasal Partilerin Eğitim Söylemleri ve Siyasaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(2), 273-312.
- Toprak, İ. (2012. 29 Mart). 12 Yıla MHP Desteği. <http://www.yenisafak.com.tr>
- Tunaya, Z. T. (1975). *Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku*. İstanbul: İstanbul Yayınevi.
- Usta, M. E. (2015). Siyasal Parti Programlarına Göre Eğitim Politikaları. *Türk Yazarlar Birliği Akademi Dergisi*, 13, 1-21.
- Varış, F. (Ed.). (1998). *Eğitim Bilimine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.